

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

કે. સી. ગજપતિ નારાયણ દેવ અને અન્ય

વિ.

ધ સ્ટેટ ઓફ ઓરિસ્સા (ઓરિસ્સા રાજ્ય).

૨૯/૦૫/૧૯૫૩

[પતંજલિ શાસ્ત્રી સી. જે., મુખર્જી, એસ. આર. દાસ, ગુલામ હસન અને ભગવતી

ન્યાયમૂર્તિઓ]

ઓરિસ્સા એસ્ટેટ્સ એજોલિશન એક્ટ, ૧૯૫૨, કલમો ૨૩, ૨૬, ૨૭, ૩૭-

ઓરિસ્સા એગ્રીકલ્ચરલ ઈન્કમ-ટેક્સ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૫૦-

માન્યતા-"કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છન્ન કાયદો)"-માન્યતાની કસોટીઓ-અંતર્ગત હેતુઓની અસર-મકાનો અને ખાનગી જમીનો સરકારમાં નિહિત કરવાની જોગવાઈઓ-૩૦ વર્ષમાં વળતર ચૂકવવાની જોગવાઈ-માન્યતા-નવા બંધારણના અમલ પછી બિલમાં રજૂ કરાયેલી જોગવાઈઓ-શું અનુચ્છેદ ૩૧(જ) દ્વારા સુરક્ષિત છે-ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦, અનુચ્છેદ ૩૧(૨), ૩૧(જ); સાતમી અનુસૂચિ, યાદી II એન્ટ્રી ૪૬, યાદી III એન્ટ્રી ૪૨.

ઓરિસ્સા એસ્ટેટ્સ એબોલિશન એક્ટ, ૧૯૫૨ સંબંધિત બિલ ૩૭ જાન્યુઆરી, ૧૯૫૦ ના રોજ ગેઝેટમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું હતું. તેમાં એવી જોગવાઈ હતી કે અગાઉના વર્ષ માટે કૃષિ આવકવેરા પેટે ચૂકવવાપાત્ર કોઈપણ રકમ એસ્ટેટના માલિકોને ચૂકવવાપાત્ર વળતર નક્કી કરવાના આધારે તેની ચોખ્ખી આવક પર પહોંચવા માટે એસ્ટેટની કુલ સંપત્તિમાંથી બાદ કરવામાં આવવી જોઈએ. ૮મી જાન્યુઆરી, ૧૯૫૦ ના રોજ, ૧૯૪૭ ના ઓરિસ્સા એગ્રીકલ્ચરલ ઇન્કમ-ટેક્સ એક્ટમાં સુધારો કરવા માટેનું એક બિલ ગેઝેટમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં ટેક્સનો સૌથી ઊંચો દર રૂપિયામાં ૩ આનાથી વધારીને ૪ આના કરવાનો હતો અને સૌથી ઊંચો સ્લેબ રૂ. ૩૦,૦૦૦ થી ઘટાડીને રૂ. ૨૦,૦૦૦ કરવાનો હતો. આ બિલ આગામી મુખ્ય પ્રધાન દ્વારા પડતું મૂકવામાં આવ્યું હતું, જેમણે ૨૨મી જુલાઈ, ૧૯૫૦ ના રોજ એક સુધારેલું બિલ રજૂ કર્યું હતું, જેમાં સૌથી ઊંચો દર રૂપિયામાં ૧૨ આના ૬ પૈસા કરવામાં આવ્યો હતો અને સૌથી ઊંચો સ્લેબ ઘટાડીને રૂ. ૧૫,૦૦૦ કરવામાં આવ્યો હતો

અને આ ઓગસ્ટ, ૧૯૫૦ માં કાયદો બની ગયો હતો. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ૧૯૫૦ નો ઓરિસ્સા એગ્રીકલ્ચરલ ઈન્કમ-ટેક્સ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ બંધારણ પર છેતરપિંડી છે અને તે રીતે અમાન્ય છે કારણ કે તે એસ્ટેટ્સ એબોલિશન એક્ટ હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર વળતરમાં ભારે ઘટાડો કરવા માટે એક કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છન્ન કાયદો) હતો:

કોર્ટે ઠેરવેલ કે, (i) કોઈ કાયદો કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છન્ન કાયદો) છે કે કેમ અને તે રીતે રદબાતલ છે કે કેમ તે કાયદો પસાર કરવામાં ધારાસભાના હેતુ અથવા સદ્ભાવના પર આધારિત નથી પરંતુ તે ચોક્કસ કાયદો પસાર કરવાની ધારાસભાની યોગ્યતા પર આધારિત છે, અને આવા કિસ્સાઓમાં અદાલતોએ એ નક્કી કરવાનું હોય છે કે શું ધારાસભાએ તેની સત્તાની મર્યાદામાં કાર્ય કર્યું હોવાનો દાવો કર્યો હોવા છતાં, તેણે વાસ્તવમાં અને હકીકતમાં તે સત્તાઓનું ઉલ્લંઘન કર્યું છે, જે ઉલ્લંઘન, યોગ્ય તપાસ પર, માત્ર એક બહાનું અથવા ઢોંગ હોય તેવા સ્વરૂપ દ્વારા ઢાંકવામાં આવ્યું છે. કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છન્ન કાયદો) નો આખો સિદ્ધાંત એ મહત્તમ પર આધારિત છે કે તમે જે સીધું ન કરી શકો તે આડકતરી રીતે ન કરી શકો.

(ii) પડકારવામાં આવેલ કાયદો સાર અને સ્વરૂપમાં બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી II ની એન્ટ્રી ૪૬ માં વર્ણવ્યા મુજબ "કૃષિ આવક પર કરવેરા" ના સંબંધમાં કાયદો હતો અને, રાજ્યની ધારાસભા આ વિષય પર કાયદો ઘડવા સક્ષમ હોવાથી, કાયદો રદબાતલ ન હતો, અને એ હકીકત કે ધારાસભાનો હેતુ

બીજો હેતુ સિદ્ધ કરવાનો હતો, એટલે કે, એસ્ટેટ્સ એબોલિશન એક્ટ હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર વળતર ઘટાડવું, આ કાયદાને કલેબલ લેજિસ્લેશન (છઠ્ઠા કાયદો) અને તે રીતે રદબાતલ બનાવી શકતો નથી, કારણ કે અંતર્ગત હેતુ જ ધારાસભાની યોગ્યતાની બહાર ન હતો.

(iii) એવું માનીને કે ભારતમાં એવો કોઈ સંપૂર્ણ કાયદો નથી કે જમીન પર જે કંઈ પણ ચોંટાડવામાં આવે છે અથવા બનાવવામાં આવે છે તે તેનો એક ભાગ બની જાય છે અને તે જમીનની સમાન મિલકતના અધિકારોને આધીન છે, કાયદામાં એવું કંઈ નથી જે રાજ્યની ધારાસભાને એસ્ટેટ નાબૂદી યોજનાના ભાગ રૂપે એવી જોગવાઈ કરતા અટકાવે કે એસ્ટેટની હદમાં આવેલી અને પ્રાથમિક રીતે એસ્ટેટના સંચાલન અથવા વહીવટ માટે ઉપયોગમાં લેવાતી ઇમારતો એસ્ટેટના જ ભાગ રૂપે સરકારમાં નિહિત થવી જોઈએ. આ પ્રકારનું સંપાદન બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૧(૨) હેઠળ આવશે અને જો તે અનુચ્છેદની કલમ (જ) માં નિર્ધારિત શરતોનું પાલન કરવામાં આવે તો, જો પૂરા પાડવામાં આવેલ વળતર ન્યાયી અને યોગ્ય ન હોય તો પણ તે કલમ દ્વારા સુરક્ષિત રહેશે.

(iv) ઓરિસ્સા એસ્ટેટ્સ એબોલિશન એક્ટ, ૧૯૫૦ માં કામચલાઉ ભાડૂઆતોના કબજામાં રહેલી ખાનગી જમીનો સંબંધિત જોગવાઈઓ ગેરબંધારણીય નથી. માત્ર એટલા માટે કે વળતર ભાડૂઆતો દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર ભાડા પર આધારિત હતું તેવું કહી શકાય નહીં કે જમીનમાલિકને માત્ર જમીનમાલિકના અધિકારો માટે જ વળતર આપવામાં આવ્યું હતું અને કુડીવારમ

(kudivaram - ભાડૂઆતના) અધિકારો માટે નહીં.

(v) બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૧(જ) માં "આવી ધારાસભા દ્વારા પસાર કરાયેલ" શબ્દપ્રયોગનો અર્થ સુધારા સાથે કે સુધારા વિના પસાર કરાયેલ એવો થાય છે અને એ હકીકત કે ખાનગી જમીનોના નિહિત સંબંધિત જોગવાઈઓ મૂળ રીતે રજૂ કરાયેલા એસ્ટેટ્સ એબોલિશન બિલનો ભાગ ન હતી પરંતુ નવું બંધારણ અમલમાં આવ્યા પછી બિલમાં ઉમેરવામાં આવી હતી તે તે જોગવાઈઓને બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૧(જ) ના રક્ષણથી વંચિત કરશે નહીં.

(vi) ઓરિસ્સા એસ્ટેટ્સ એબોલિશન એક્ટ, ૧૯૫૦ ની કલમ ૩૭ માં ૩૦ વાર્ષિક હસા દ્વારા વળતર ચૂકવવાની જોગવાઈ એ કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છદ્મ કાયદો) નો એક ભાગ નથી. તે બંધારણની અનુસૂચિ VII ની યાદી III ની એન્ટ્રી ૪૨ માં સ્પષ્ટપણે આવે છે.

[શું મદ્રાસ એસ્ટેટ્સ લેન્ડ (ઓરિસ્સા એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૪૭ ની જોગવાઈઓ, જેણે કલેક્ટરને ભાડા પતાવટ અને ઘટાડવાની સત્તા આપી હતી તે રદબાતલ હતી કારણ કે તેમાં કારોબારીને કાયદાકીય સત્તાઓનું અયોગ્ય પ્રતિનિધિત્વ સામેલ હતું અને બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન થયું હતું તેવો પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ વકીલની સંમતિથી, તેમના લોર્ડશિપ્સે આ પ્રશ્ન ખુદો રાખવાનું નક્કી કર્યું કારણ કે તે ઓરિસ્સાની માન્યતા સાથે સંબંધિત ન હતો]

એસ્ટેટ્સ એબોલિશન એક્ટ, જે વર્તમાન કેસમાં વિવાદનો વિષય હતો].

સ્ટેટ ઓફ બિહાર વિ. મહારાજા કામેશ્વર સિંહ અને અન્ય ([૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૮૮૯) અલગ તારવવામાં આવેલ. સૂર્ય પાલ સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ ([૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૧૦૫૬) લાગુ કરવામાં આવેલ.

એટર્ની-જનરલ ફોર ઓન્ટારિયો વિ. રેસિપ્રોકલ ઇન્સ્યોરર્સ અને અન્ય ([૧૯૨૪] એ.સી. ૩૨૮), એટર્ની-જનરલ ફોર આલબર્ટા વિ. એટર્ની-જનરલ ફોર કેનેડા ([૧૯૩૯] એ.સી. ૧૧૭), યુનિયન કોલિયરી કું. ઓફ બ્રિટીશ કોલંબિયા લિમિટેડ વિ. બ્રાયડન ([૧૮૯૯] એ.સી. ૫૮૦), કનિંગહામ વિ. ટોમેહોમ્મા (૧૯૦૩] એ.સી. ૧૫૧), રી ઇન્સ્યોરન્સ એક્ટ ઓફ કેનેડા ([૧૯૩૨] એ.સી. ૪૧), મોરન વિ. ડેપ્યુટી કમિશનર ફોર ટેક્સેશન, ન્યુ સાઉથ વેલ્સ ([૧૯૪૦] એ.સી. ૮૩૮) નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો.

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસ્ટિક્શન: સિવિલ અપીલ નં. ૭૧/૧૯૫૩ થી ૭૬/૧૯૫૩

ઓરિજિનલ જ્યુરિસ્ટિક્શન કેસ નં. ૧૩/૧૯૫૨, ૧૪/૧૯૫૨, ૧૫/૧૯૫૨, ૧૬/૧૯૫૨, ૨૫/૧૯૫૨ અને ૨૬/૧૯૫૨ માં ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટના ૩૦મી જાન્યુઆરી, ૧૯૫૩ ના ચુકાદા અને આદેશ પરથી ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૨(૧) હેઠળ અપીલો.

કેસની હકીકતો ચુકાદા પરથી સ્પષ્ટ થાય છે.

સિવિલ અપીલ નં. ૭૧/૧૯૫૩ માં અપીલકર્તા માટે બી. સોમૈયા (તેમની સાથે કે. બી. કૃષ્ણમૂર્તિ).

સિવિલ અપીલ નં. ૭૨/૧૯૫૩ માં અપીલકર્તા માટે બી. સોમૈયા (તેમની સાથે ડી. નરસારાજુ અને એન. વી. રામદાસ).

સિવિલ અપીલ નં. ૭૩/૧૯૫૩ માં અપીલકર્તા માટે ડી. નરસારાજુ અને એ. કૃષ્ણસ્વામી (તેમની સાથે એન. વી. રામદાસ).

સિવિલ અપીલ નં. ૭૬/૧૯૫૩ માં અપીલકર્તા માટે ડી. નરસારાજુ (તેમની સાથે એન. વી. રામદાસ).

સિવિલ અપીલ નં. ૭૫/૧૯૫૩ માં અપીલકર્તા માટે ડી. વી. નરસિંગા રાવ.

સિવિલ અપીલ નં. ૭૪/૧૯૫૩ માં અપીલકર્તા માટે આર. પટનાયક.

સામાવાળા માટે એમ. સી. સેતલવાડ, એટર્ની-જનરલ ફોર ઇન્ડિયા, અને પીતાંબર મિશ્રા, એડવોકેટ-જનરલ ઓફ ઓરિસ્સા (તેમની સાથે પી. એ. મહેતા).

૨૯/૦૫/૧૯૫૩. કોર્ટનો ચુકાદો મુખર્જી ન્યાયમૂર્તિ દ્વારા આપવામાં આવ્યો.

મુખર્જી ન્યાયમૂર્તિ. આ છ અપીલો ઓરિસ્સા રાજ્યની અંદર કાયમી ધોરણે સ્થપાયેલી એસ્ટેટના માલિકો દ્વારા બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ ઓરિસ્સા

હાઈકોર્ટમાં દાખલ કરવામાં આવેલી એટલી જ અરજીઓમાંથી ઉદ્ભવે છે, જેમાં ૧૯૫૨ ના ઓરિસ્સા એસ્ટેટ્સ એબોલિશન એક્ટ (જેને હવે પછી "એક્ટ" તરીકે ઓળખવામાં આવશે) તરીકે ઓળખાતા કાયદાની બંધારણીય માન્યતાને પડકારવામાં આવી હતી અને રાજ્ય સરકાર સામે ફરજિયાત રિટની પ્રાર્થના કરવામાં આવી હતી જેમાં અરજદારોની માલિકીની એસ્ટેટનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી કાયદાની જોગવાઈઓને લાગુ કરતા અટકાવવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી.

વિવાદિત કાયદો ઓરિસ્સા રાજ્ય વિધાનસભામાં ૧૭મી જાન્યુઆરી, ૧૯૫૦ ના રોજ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો, અને તે ૨૮મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૫૧ ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. તેને રાજ્યપાલ દ્વારા રાષ્ટ્રપતિની વિચારણા માટે અનામત રાખવામાં આવ્યો હતો અને રાષ્ટ્રપતિએ ૨૩મી જાન્યુઆરી, ૧૯૫૨ ના રોજ તેમની સંમતિ આપી હતી. આ કાયદો આ રીતે બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૧(૪) અને ૩૧એ નું રક્ષણ મેળવે છે, જોકે તેનો બંધારણની નવમી અનુસૂચિમાં ઉલ્લેખિત કાયદાઓની સૂચિમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો ન હતો અને કરી શકાતો નથી, જેમ કે અનુચ્છેદ ૩૧બી માં સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે.

આ કાયદો, તેની મુખ્ય વિશેષતાઓ જ્યાં સુધી સંબંધિત છે, તે બિહાર, ઉત્તર પ્રદેશ અને મધ્ય પ્રદેશની વિધાનસભાઓ દ્વારા પસાર કરાયેલા સમાન કાયદાઓની પેટર્નને અનુસરે છે. આ કાયદાનો પ્રાથમિક હેતુ ઓરિસ્સા રાજ્યમાં તમામ જમીનદારી અને અન્ય માલિકીની એસ્ટેટ અને હિતોને નાબૂદ કરવાનો છે અને તમામ મધ્યસ્થીઓને દૂર કર્યા પછી, રૈયત અથવા જમીનના વાસ્તવિક

કબજેદારોને સીધા રાજ્ય સરકારના સંપર્કમાં લાવવાનો છે. અમારા વર્તમાન હેતુ માટે જરૂરી કાયદાની કેટલીક જોગવાઈઓનો અહીં ટૂંકમાં સંદર્ભ લેવો અનુકૂળ રહેશે. આ કાયદાનો ઉદ્દેશ્ય કાયદાની પ્રસ્તાવનામાં સંપૂર્ણ રીતે દર્શાવવામાં આવ્યો છે જે તેમાં રહેલા જાહેર હેતુને દર્શાવે છે. કલમ ૨(જી) માં "એસ્ટેટ" ની વ્યાખ્યા આપવામાં આવી છે જેનો અર્થ થાય છે મધ્યસ્થી દ્વારા ધરાવવામાં આવતી કોઈપણ જમીન અને જિલ્લાના કલેક્ટર દ્વારા તે સમયે અમલમાં રહેલા કાયદા હેઠળ તૈયાર કરાયેલા અને જાળવવામાં આવતા મહેસૂલ-ચૂકવણી કરતી જમીનો અને મહેસૂલ-મુક્ત જમીનોના કોઈપણ સામાન્ય રજિસ્ટરમાં એક એન્ટ્રી હેઠળ સમાવિષ્ટ. કોઈપણ એસ્ટેટના સંદર્ભમાં "મધ્યસ્થી" અભિવ્યક્તિને પછી વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે અને તે એટલે કે માલિક, પેટા-માલિક, જમીનમાલિક, જમીનધારક.... ઠેકેદાર, કાર્યકાળ-ધારક, અન્ડર-ટેન્યોર-હોલ્ડર અને તેમાં ઇનામ એસ્ટેટ, જાગીર અને માફી કાર્યકાળના ધારક અને રૈયત અને રાજ્ય વચ્ચેના સમાન પ્રકૃતિના અન્ય તમામ હિતોનો સમાવેશ થાય છે. કલમ ૩ રાજ્ય સરકારને જાહેરનામા દ્વારા જાહેર કરવાની સત્તા આપે છે કે જાહેરનામામાં વર્ણવેલ એસ્ટેટ તમામ બોજાઓથી મુક્ત રાજ્યમાં નિહિત થઈ ગઈ છે. કલમ ૪ હેઠળ રાજ્ય સરકાર માટે, આવી નોટિસ જારી કરતા પહેલાં કોઈપણ સમયે, મધ્યસ્થીઓ પાસેથી તેમની એસ્ટેટ પરત કરવા માટેની દરખાસ્તો આમંત્રિત કરવા માટે ખુલ્લું છે અને જો આવી દરખાસ્તો સ્વીકારવામાં આવે છે, તો સમર્પણ કરાયેલ એસ્ટેટ સરકારમાં જમા થઈ જશે. જલદી શરણાગતિની શરતોને મૂર્ત સ્વરૂપ આપતો કરાર અમલમાં મુકાય છે. નોટિસ જારી કરવા અથવા

શરણાગતિના પરિણામે નિહિત થવાના પરિણામો કાયદાની કલમ ૫ માં વિગતવાર વર્ણવવામાં આવ્યા છે. અમારા વર્તમાન હેતુ માટે એ જણાવવું પૂરતું હશે કે પ્રાથમિક પરિણામ એ છે કે એસ્ટેટમાં સમાવિષ્ટ તમામ જમીનો જેમાં સાંપ્રદાયિક જમીનો, બિન-રૈયતી જમીનો, પડતર જમીનો, વૃક્ષો, બગીચાઓ, ગોચર જમીનો, જંગલો, ખાણો અને ખનિજો, ખાણો, નદીઓ અને નાળાઓ, તળાવો, પાણીની નહેરો, માછીમારી, ફેરી, હાટ અને બજારો, અને ઇમારતો અથવા બાંધકામો તેમજ તે જે જમીન પર ઉભા છે તે જમીન, કાયદાની અન્ય જોગવાઈઓને આધીન, તમામ બોજાઓથી મુક્ત થઈને સંપૂર્ણપણે રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થઈ જશે અને મધ્યસ્થી તેમાં કોઈ પણ હિત ધરાવતો બંધ થઈ જશે. કલમ ૬ હેઠળ, મધ્યસ્થીને તેનું ઘર અને રહેણાંક અથવા વેપારી હેતુઓ માટે વપરાતી ઇમારતો અને બાંધકામો પોતાની પાસે રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે, જેમ કે ગોડાઉન, ફેક્ટરીઓ, મિલો વગેરે, પરંતુ ઓફિસ અથવા એસ્ટેટ હેતુઓ માટે વપરાતી ઇમારતો સરકારમાં નિહિત થશે. કલમ ૭ જોગવાઈ કરે છે કે મધ્યસ્થી નિહિત થવાની તારીખે તેના ખાસ કબજામાં રહેલી કૃષિ અથવા બાગાયતી હેતુઓ માટે ઉપયોગમાં લેવાતી તમામ જમીનો જાળવી રાખવા માટે હકદાર રહેશે. મધ્યસ્થીની ખાનગી જમીનો, જે તેની હેઠળ કામચલાઉ ભાડૂઆતો દ્વારા રાખવામાં આવી હતી, તે જોકે સરકારમાં નિહિત થશે અને કામચલાઉ ભાડૂઆતોને સરકાર હેઠળના ભાડૂઆતો ગણવામાં આવશે, સિવાય કે જ્યાં મધ્યસ્થી પોતે કોઈપણ ક્ષમતામાં ૩૩ એકરથી ઓછી જમીન ધરાવતો હોય. એસ્ટેટના ફરજિયાત સંપાદન માટે ચૂકવવામાં આવતા વળતર અંગે,

અપનાવવામાં આવેલ સિદ્ધાંત એ છે કે વળતરની રકમ અગાઉના કૃષિ વર્ષ દરમિયાન એસ્ટેટની ચોખ્ખી વાર્ષિક આવકની અમુક વર્ષોની ખરીદીના આધારે ગણવામાં આવશે, એટલે કે, જે વર્ષમાં નિહિત થવાની તારીખ આવે છે તેના તરત જ પહેલાનું વર્ષ. સૌ પ્રથમ, કુલ સંપત્તિ નક્કી કરવાની રહેશે અને કુલ સંપત્તિનો અર્થ એસ્ટેટના સંદર્ભમાં ચૂકવવાપાત્ર તમામ સેસ સહિતના ભાડાનો સરવાળો થાય છે. કુલ સંપત્તિમાંથી અમુક કપાત કરવામાં આવે છે જેથી ચોખ્ખી આવક પર પહોંચી શકાય. આ કપાતોમાં રાજ્ય સરકારને ચૂકવવાપાત્ર સેસ સહિત જમીન મહેસૂલ અથવા ભાડું, અગાઉના વર્ષમાં ચૂકવવાપાત્ર કૃષિ આવકવેરો, ઓફિસ અથવા એસ્ટેટ ઇમારતો તરીકે લેવામાં આવેલી ઇમારતોના સંદર્ભમાં ચોકીદારી અથવા મ્યુનિસિપલ ટેક્સ તરીકે ચૂકવવાપાત્ર કોઈપણ રકમ અને કુલ આવકના સંદર્ભમાં સ્લાઈડિંગ ટકાવારી સ્કેલ અનુસાર નક્કી કરવામાં આવતા સંચાલન ખર્ચનો સમાવેશ થાય છે. એસ્ટેટમાંથી પ્રાપ્ત થતી અન્ય કોઈપણ પ્રકારની આવકના સંદર્ભમાં આવકવેરા તરીકે ચૂકવવાપાત્ર અન્ય કોઈપણ રકમનો પણ કપાતોમાં સમાવેશ કરવામાં આવશે. આ રીતે નિર્ધારિત વળતરની રકમ નિહિત થવાની તારીખથી શરૂ થતા ૩૦ વાર્ષિક સમાન હતામાં ચૂકવવાપાત્ર છે અને રાજ્ય સરકારને સમયગાળો પૂરો થતા પહેલાં કોઈપણ સમયે સંપૂર્ણ ચૂકવણી કરવાનો વિકલ્પ આપવામાં આવે છે. ટૂંકમાં આ કાયદાની મુખ્ય વિશેષતાઓ છે.

કાયદાની માન્યતા પર હુમલો કરવા માટે હાઈકોર્ટ સમક્ષ અપીલકર્તાઓ વતી મોટી સંખ્યામાં આધારો રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા. એ યાદ રાખવું જોઈએ કે બિહાર, ઉત્તર પ્રદેશ અને મધ્ય પ્રદેશ વિધાનસભાઓ દ્વારા અનુક્રમે પસાર

કરાયેલા ત્રણ સમાન કાયદાકીય પગલાંની બંધારણીય માન્યતાનો પ્રશ્ન અગાઉથી જ આ કોર્ટ સમક્ષ વિચારણા માટે આવ્યો હતો અને આ કોર્ટે બિહાર એક્ટની બે બહુ જ નાની જોગવાઈઓના અપવાદ સિવાય તે તમામ કાયદાઓને માન્ય જાહેર કર્યા હતા. તમામ અગાઉના ચુકાદાઓ હોવા છતાં ઓરિસ્સા કાયદા પરના વર્તમાન હુમલાને સમર્થન આપવા માટે કાનૂની કુશળતાની કોઈ કમી જણાતી નથી, અને હકીકતમાં, અપીલકર્તાઓ વતી રજૂ કરવામાં આવેલી મોટાભાગની દલીલો આધારિત હોવાનું મનાય છે. બિહાર અપીલોમાં આ કોર્ટના બહુમતી ચુકાદા પર, જ્યાં બિહાર એક્ટની બે નાની જોગવાઈઓને ગેરબંધારણીય ઠેરવવામાં આવી હતી.

હાઈકોર્ટ સમક્ષ અપીલકર્તાઓ વતી રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોને વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયાધીશે તેમના ચુકાદામાં ત્રણ અલગ-અલગ મથાળા હેઠળ વર્ગીકૃત કરી છે. પ્રથમ સ્થાને, સમગ્ર કાયદાની માન્યતા પર હુમલો કરતી દલીલો ઉઠાવવામાં આવી હતી. બીજા સ્થાને, કાયદાની માન્યતાને પડકારવામાં આવી હતી જ્યાં સુધી તે એસ્ટેટમાં સમાવિષ્ટ મિલકતની કેટલીક નિર્દિષ્ટ વસ્તુઓ, દા.ત., ખાનગી જમીનો, ઇમારતો, પડતર જમીનો વગેરેને લાગુ પડતી હતી. ત્રીજું, મધ્યસ્થીને ચૂકવવાપાત્ર વળતર નક્કી કરવા સંબંધિત કાયદાની અમુક જોગવાઈઓની માન્યતાને પડકારવામાં આવી હતી, જે કુલ સંપત્તિની ગણતરી અથવા ચોખ્ખી આવક પર પહોંચવાના હેતુથી તેમાંથી થતી કપાતોના સંદર્ભમાં હતી.

વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયાધીશે ખૂબ જ વિસ્તૃત ચુકાદામાં અપીલકર્તાઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા તમામ મુદ્દાઓની ચર્ચા કરી અને તે બધાને નકારી કાઢ્યા સિવાય કે કેટલીક બાબતો અંગેના વાંધાઓ ખુદા રાખવામાં આવ્યા હતા. બેન્ચના અન્ય વિદ્વાન ન્યાયાધીશ, નરસિમ્હમ ન્યાયમૂર્તિએ અન્ય મુદ્દાઓ અંગે મુખ્ય ન્યાયાધીશ સાથે સંમત થવા છતાં, તેમના પોતાના અલગ ચુકાદામાં ઓરિસ્સા એગ્રીકલ્ચરલ ઇન્કમ-ટેક્સ (સેકન્ડ એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૫૦ ની સદ્ભાવના વિશે તેમની શંકા વ્યક્ત કરી, અને તેઓ એવું માનવા તરફ ઝુકાવતા હતા કે જોકે દેખીતી રીતે તે એક કરવેરાનો કાયદો હતો, વાસ્તવમાં તે મધ્યસ્થીઓની આવકમાં ભારે ઘટાડો કરવા માટેનું એક છદ્મ ઉપકરણ સિવાય બીજું કંઈ ન હતું જેથી કાયદાની કલમ ૨૭(૧) ની કલમ (બી) માં પૂરી પાડવામાં આવેલ તેમની ચોખ્ખી આવકમાં વધુ ઘટાડો કરવાની સુવિધા મળી શકે. જો કે, તેમણે મુખ્ય ન્યાયાધીશ દ્વારા પહોંચેલા અંતિમ નિર્ણયથી અસંમતિ દર્શાવી ન હતી, જેનું કારણ એ આપવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે પણ કોઈ કાયદાની બંધારણીયતા વિશે કોઈ શંકા હોય, ત્યારે તે શંકા હંમેશા ધારાસભાની તરફેણમાં જવી જોઈએ. પરિણામ એ આવ્યું કે જે કેટલીક બાબતો ખુદા રાખવામાં આવી હતી તેના અપવાદ સિવાય, તમામ અરજીઓ ફગાવી દેવામાં આવી. માલિકો હવે અનુચ્છેદ ૧૩૨ અને ૧૩૩ હેઠળ બંધારણના તેમજ સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૧૦ હેઠળ હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા પ્રમાણપત્રોના આધારે અપીલ પર અમારી સમક્ષ આવ્યા છે.

અપીલકર્તાઓ વતી અમારી સમક્ષ સમગ્ર કાયદાની બંધારણીય માન્યતા પર હુમલો કરતી કોઈ દલીલ રજૂ કરવામાં આવી નથી. અપીલકર્તાઓ માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોને અનુકૂળ રીતે ત્રણ મથાળા હેઠળ વહેંચી શકાય છે: પ્રથમ સ્થાને, બે અન્ય કાયદાઓની જોગવાઈઓની માન્યતા પર હુમલો કરવામાં આવ્યો છે, એટલે કે, ઓરિસ્સા એગ્રીકલ્ચરલ ઈન્કમ-ટેક્સ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૫૦, અને મદ્રાસ એસ્ટેટ્સ લેન્ડ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૪૭, જ્યાં સુધી તેઓ કાયદા હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર વળતર નક્કી કરવાના હેતુથી એસ્ટેટની ચોખ્ખી આવકની ગણતરીને અસર કરે છે. બીજા સ્થાને, માલિકોની ખાનગી જમીનો અને ઇમારતોને લાગુ પડે છે તે હદ સુધી કાયદાની જોગવાઈઓને ગેરબંધારણીય તરીકે પડકારવામાં આવી છે, જે બંને કાયદાની કલમ ૫ હેઠળ એસ્ટેટના ભાગ રૂપે નિહિત છે. અંતે, કાયદાની કલમ ૩૭ માં નિર્ધારિત કર્યા મુજબ, વળતરના નાણાં ચૂકવવાની રીતને અમાન્ય અને ગેરબંધારણીય તરીકે પડકારવામાં આવી છે.

પ્રથમ મથાળા હેઠળ અપીલકર્તાઓની મુખ્ય દલીલ ઓરિસ્સા એગ્રીકલ્ચરલ ઈન્કમ-ટેક્સ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૫૦ ની માન્યતા સંબંધિત છે. આ કાયદો, એવું કહેવાય છે, ખરેખર બોના ફાઇડ (શુદ્ધબુદ્ધિપૂર્વકનો) કરવેરાનો કાયદો બિલકુલ નથી, પરંતુ કાયદાનો એક છદ્મ ભાગ છે, જેનો વાસ્તવિક ઉદ્દેશ્ય મધ્યસ્થીઓની ચોખ્ખી આવકને કૃત્રિમ રીતે ઘટાડવાનો છે, જેથી તેમને ચૂકવવાપાત્ર વળતર શક્ય તેટલું ઓછું રાખી શકાય. અપીલકર્તાઓની આ

દલીલને સમજવા માટે, કેટલીક સંબંધિત હકીકતો વર્ણવવી જરૂરી રહેશે. કાયદાની કલમ ૨૭(૧)(બી) હેઠળ, અગાઉના કૃષિ વર્ષ માટે કૃષિ આવકવેરા તરીકે એસ્ટેટના સંદર્ભમાં ચૂકવવાપાત્ર કોઈપણ રકમ કપાતની આઈટમ બનાવે છે જે તેની ચોખ્ખી આવક પર પહોંચવા માટે એસ્ટેટની કુલ સંપત્તિમાંથી બાદ કરવામાં આવે છે, જેના આધારે વળતરની રકમ નક્કી કરવાની હોય છે. એસ્ટેટ્સ એબોલિશન બિલ ૩૭ જાન્યુઆરી, ૧૯૫૦ ના રોજ સ્થાનિક ગેઝેટમાં પ્રકાશિત થયું હતું. જેમ કહેવામાં આવ્યું છે. પહેલાથી જ, તે ઓરિસ્સા વિધાનસભામાં ૧૭મી જાન્યુઆરીના રોજ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને તે ૨૮મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૫૧ ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યું હતું. ઓરિસ્સા રાજ્યમાં વર્ષ ૧૯૪૭ થી કૃષિ આવકવેરા કાયદો અમલમાં હતો જે કૃષિ આવક પર પ્રગતિશીલ કરવેરા પૂરો પાડતો હતો, જેમાં કૃષિ આવક તરીકે પ્રાપ્ત થયેલા રૂ. ૩૦,૦૦૦ થી વધુના સ્લેબ પર કરનો સૌથી વધુ દર રૂપિયામાં ૩ આના હતો. ૮મી જાન્યુઆરી, ૧૯૫૦ ના રોજ, એટલે કે એબોલિશન બિલ પ્રકાશિત થયાના પાંચ દિવસ પછી, સત્તાવાર ગેઝેટમાં એક સુધારેલ કૃષિ આવકવેરા બિલ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું હતું. તે સમયે શ્રી એચ. કે. મહતાબ ઓરિસ્સાના મુખ્ય પ્રધાન હતા અને આ બિલ તેમના દ્વારા પ્રાયોજિત કરવામાં આવ્યું હતું. આ સુધારા અધિનિયમ દ્વારા પ્રસ્તાવિત ફેરફારો બહુ મહત્વના ન હતા. સૌથી વધુ દર રૂપિયામાં ૩ આનાથી વધારીને ૪ આના કરવામાં આવ્યો હતો અને સૌથી ઊંચો સ્લેબ રૂ. ૩૦,૦૦૦ થી ઘટાડીને રૂ. ૨૦,૦૦૦ કરવામાં આવ્યો હતો. કોઈક કારણસર, જોકે, આ બિલ પડતું મૂકવામાં આવ્યું હતું અને ૨૨મી જુલાઈ, ૧૯૫૦ ના રોજ સ્થાનિક ગેઝેટમાં એક સુધારેલું

બિલ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું હતું, અને તે ૧૦મી ઓગસ્ટના રોજ કાયદો બની ગયું હતું. આ નવા કાયદાએ કૃષિ આવકવેરા અંગે ખૂબ જ આકરા ફેરફારો કર્યા હોવાનું સ્વીકારવામાં આવે છે. રૂ. ૧૫,૦૦૦ થી વધુની કૃષિ આવકના સ્તેબ માટે કરવેરાનો દર ખૂબ જ વધારવામાં આવ્યો હતો અને સૌથી વધુ સ્તેબ માટે નિર્ધારિત દર રૂપિયામાં ૧૨ આના ૬ પૈસા જેટલો હતો. ઉદ્દેશ્યો અને કારણોના નિવેદનમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે રાજ્યમાં વિવિધ વિકાસ યોજનાઓને નાણાં પૂરા પાડવા માટે વધેલી કૃષિ આવક જરૂરી છે. આ, એવું કહેવાય છે, સંપૂર્ણપણે અસત્ય હતું કારણ કે એ વાતનો ઇનકાર કરી શકાતો નથી કે ઉચ્ચ આવક જૂથમાં આવતા લગભગ તમામ લોકો અને વધેલા દરોથી પ્રાથમિક રીતે પ્રભાવિત થનારા લોકો એસ્ટેટ્સ એબોલિશન બિલ હેઠળ મધ્યસ્થી હતા જે તે સમયે સિલેક્ટ કમિટી સમક્ષ હતું અને ટૂંક સમયમાં કાયદો બનવાની અપેક્ષા હતી, અને કારણ કે ધારાસભાએ અગાઉથી જ મધ્યસ્થીઓના આ વર્ગને નાબૂદ કરવાનો ચોક્કસ નિર્ણય લીધો હતો, તેથી એવું કહેવું વાહિયાત હતું કે વિકાસ યોજનાઓ માટે તેમના પર વધેલો કરવેરો જરૂરી છે. આ સુધારેલા કાયદાનો ઉદ્દેશ્ય, અપીલકર્તાઓના મતે, તે દેખીતી રીતે જે હોવાનો દાવો કરે છે તેનાથી સંપૂર્ણપણે અલગ હતો અને તેનો ઉદ્દેશ્ય મધ્યસ્થીઓની આવકમાં ધરખમ ઘટાડો કરવાના સાધન તરીકે તેનો ઉપયોગ કરવા સિવાય બીજું કંઈ ન હતું, જેથી તેમને ચૂકવવાપાત્ર વળતર લગભગ શૂન્ય થઈ જાય. આ કૃષિ આવકવેરા બિલની જોગવાઈઓમાં આ ફેરફાર, એવું વધુમાં દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે, ઓરિસ્સા રાજ્યના મંત્રાલયમાં ફેરફાર સાથે એકસાથે થયો હતો. મૂળ સુધારેલું બિલ

તત્કાલીન મુખ્ય પ્રધાન શ્રી એચ. કે. મહતાબ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું, જેઓ જમ કરાચેલા જમીનદારોને યોગ્ય વળતર આપવાના પક્ષમાં હતા; પરંતુ તેમના અનુગામી, જેમણે સુધારેલું બિલ રજૂ કર્યું હતું, તેઓ માલિકોને બહુ ઓછું અથવા કોઈ વળતર આપ્યા વિના જમીનદારી અધિકારો નાબૂદ કરવાના ચેમ્પિયન હોવાનું કહેવાય છે. આ સંજોગોમાં, વિદ્વાન વકીલની દલીલ એ છે કે કૃષિ આવકવેરા કાયદો વાસ્તવમાં કરવેરાનો કાયદો નથી પરંતુ અન્ય કોલેટરલ (સમાંતર) હેતુ પૂરો પાડવા માટેનું એક ઉપકરણ છે, તે બંધારણ પર છેતરપિંડી સમાન છે અને તે રીતે અમાન્ય છે, કાં તો તેની સંપૂર્ણતામાં, અથવા કોઈ પણ સંજોગોમાં તે હદ સુધી કે તે એસ્ટેટ નાબૂદી યોજનાને અસર કરે છે. અમને આ મુદ્દા પરના અસંખ્ય નિર્ણયોનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે જ્યાં કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છઠ્ઠા કાયદો) ના સિદ્ધાંત કાયદાની અદાલતો સમક્ષ ચર્ચા માટે આવ્યા હતા; અને મુખ્યત્વે સ્ટેટ ઓફ બિહાર વિ. મહારાજા કામેશ્વર સિંહ અને અન્ય (૧) ના કેસમાં આ કોર્ટના બહુમતી ચુકાદા પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે, જેમાં બિહાર લેન્ડ રિક્લેમ્સ એક્ટની બે જોગવાઈઓ, એટલે કે કલમો ૪(બી) અને ૨૩ (એફ) ને ગેરબંધારણીય ઠેરવવામાં આવી હતી, અન્ય કારણોની સાથે, આ જોગવાઈઓ બંધારણ પર છેતરપિંડી સમાન હતી. સુધારેલા એગ્રીકલ્ચરલ ઈન્કમ-ટેક્સ એક્ટમાં જોગવાઈઓ એક અલગ કાયદામાં સમાવિષ્ટ કરવામાં આવી હતી અને તેને સ્પષ્ટપણે એબોલિશન એક્ટનો ભાગ બનાવવામાં આવી ન હતી તે હકીકત, એવું દલીલ કરવામાં આવે છે કે, સિદ્ધાંતમાં કોઈ ફરક ન પડવો જોઈએ. આ પ્રશ્ન થોડા મહત્વનો હોવાથી અને ભવિષ્યમાં સમાન કેસોમાં ચર્ચા

થવાની સંભાવના હોવાથી, જેને સામાન્ય રીતે "કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છઠ્ઠા કાયદો)" ના સિદ્ધાંત તરીકે ઓળખવામાં આવે છે તેનો ચોક્કસ વ્યાપ અને અર્થ તપાસવો જરૂરી બનશે.

શરૂઆતમાં જ એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવી શકે છે કે કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છઠ્ઠા કાયદો) ના સિદ્ધાંતમાં કોઈ પણ પ્રશ્ન સામેલ નથી.

(૧) [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૮૮૯.

ધારાસભાના પક્ષે સદ્ભાવના અથવા દુર્ભાવનાનો. સમગ્ર સિદ્ધાંત કોઈ ચોક્કસ કાયદો પસાર કરવા માટે કોઈ ચોક્કસ ધારાસભાની યોગ્યતાના પ્રશ્નમાં ઉકેલાય છે. જો ધારાસભા કોઈ ચોક્કસ કાયદો પસાર કરવા સક્ષમ હોય, તો તેને કાર્ય કરવા પ્રેરિત કરનારા હેતુઓ ખરેખર અસંગત છે. બીજી તરફ, જો ધારાસભામાં યોગ્યતાનો અભાવ હોય, તો હેતુનો પ્રશ્ન બિલકુલ ઉભો થતો નથી. કોઈ કાયદો બંધારણીય છે કે નહીં તે હંમેશા સત્તાનો પ્રશ્ન છે(૧). જો કે, બ્રિટિશ સંસદ જેવી કાયદેસર રીતે સર્વશક્તિમાન ધારાસભા કે જેના દ્વારા ઘડવામાં આવેલા કાયદાઓને અયોગ્યતાના આધારે પડકારી શકાય નહીં, અને માત્ર મર્યાદિત અથવા લાયક અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી ધારાસભા વચ્ચે ભેદ અસ્તિત્વમાં છે. જો કોઈ રાજ્યનું બંધારણ વિવિધ સંસ્થાઓ વચ્ચે કાયદાકીય સત્તાઓનું વિતરણ કરે છે, જેમણે ચોક્કસ કાયદાકીય એન્ટ્રીઓ દ્વારા ચિહ્નિત થયેલા તેમના સંબંધિત ક્ષેત્રોમાં કાર્ય કરવાનું હોય છે, અથવા જો મૂળભૂત અધિકારોના રૂપમાં કાયદાકીય સત્તા પર મર્યાદાઓ હોય છે, તો પ્રશ્નો ઉભા થાય છે કે શું ધારાસભાએ

કોઈ ચોક્કસ કેસમાં કાયદાના વિષય-વસ્તુના સંદર્ભમાં અથવા તેને ઘડવાની પદ્ધતિમાં તેની બંધારણીય સત્તાઓની મર્યાદાઓનું ઉલ્લંઘન કર્યું છે કે કેમ. આપું ઉલ્લંઘન સ્પષ્ટ, પ્રગટ અથવા પ્રત્યક્ષ હોઈ શકે છે, પરંતુ તે છૂપું, ઢંકાયેલું અને પરોક્ષ પણ હોઈ શકે છે અને તે આ પછીના વર્ગના કેસોમાં છે કે કેટલાક ન્યાયિક ચુકાદાઓમાં "કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છદ્મ કાયદો)" અભિવ્યક્તિ લાગુ કરવામાં આવી છે. અભિવ્યક્તિ દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલો વિચાર એ છે કે જોકે દેખીતી રીતે કોઈ કાયદો પસાર કરતી વખતે ધારાસભાએ તેની સત્તાઓની મર્યાદામાં કાર્ય કરવાનો દાવો કર્યો હતો, તેમ છતાં વાસ્તવિકતામાં તેણે આ સત્તાઓનું ઉલ્લંઘન કર્યું છે, ઉલ્લંઘનને યોગ્ય તપાસ પર, માત્ર બહાનું અથવા ઢોંગ હોય તેવા દેખાવ દ્વારા ઢાંકવામાં આવે છે. એટર્ની-જનરલ ફોર ઓન્ટારિયો વિ. રેસિપ્રોકલ ઇન્સ્યોરર્સ અને અન્ય(૨) માં ૬૬ ન્યાયમૂર્તિએ કહ્યું તેમ,

"જ્યાં કાયદો બનાવનાર સત્તા મર્યાદિત અથવા લાયક પાત્રની હોય ત્યાં કાયદાના સારની થોડી કડકાઈથી તપાસ કરવી ધારાસભા ખરેખર શું કરી રહી છે તે નક્કી કરવાના હેતુ માટે જરૂરી બની શકે છે"

(૧) કૂલીની બંધારણીય મર્યાદાઓ વોલ્યુમ ૧, પૃષ્ઠ ૩૭૮ જુઓ.

(૨) [૧૯૨૪] એ.સી. ૩૨૮ પૃષ્ઠ ૩૩૭ પર.

બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તે અધિનિયમનો સાર છે જે ભૌતિક છે અને માત્ર સ્વરૂપ અથવા બાહ્ય દેખાવ નથી, અને જો વિષય-વસ્તુ સારમાં કંઈક એવું

છે જે તે ધારાસભાની કાયદો ઘડવાની સત્તાની બહાર છે, તો કાયદાને જે સ્વરૂપમાં આવરી લેવામાં આવ્યો છે તે તેને નિંદાથી બચાવી શકશે નહીં. ધારાસભા આડકતરી પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરીને બંધારણીય પ્રતિબંધોનું ઉલ્લંઘન કરી શકતી નથી. આવા કેસોમાં, તપાસ હંમેશા પડકારવામાં આવેલા કાયદાની સાચી પ્રકૃતિ અને પાત્ર વિશે હોવી જોઈએ અને તે આવી તપાસનું પરિણામ છે અને માત્ર સ્વરૂપ જ નક્કી કરશે કે તે એવા વિષય સાથે સંબંધિત છે કે જે કાયદાકીય સત્તાની સત્તાની મર્યાદામાં છે(૧). આ તપાસના હેતુ માટે અદાલત ચોક્કસપણે કાયદાની અસરની તપાસ કરી શકે છે અને તેના હેતુ, ઉદ્દેશ્ય અથવા ડિઝાઈનને ધ્યાનમાં લઈ શકે છે(૨). પરંતુ આ ફક્ત કાયદાના સાચા પાત્ર અને સાર અને તે ખરેખર કાયદાના વિષયોના કયા વર્ગમાં આવે છે તે જાણવાના હેતુ માટે જ સંબંધિત છે અને ધારાસભાને તેની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા પ્રેરિત કરતા હેતુઓ શોધવા માટે નહીં. કેનેડિયન બંધારણ પરના તેમના જાણીતા કાર્યમાં લેફોય દ્વારા એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે ભલે ધારાસભા કોઈ કાયદાના ચહેરા પર એવું સ્વીકારે કે તેનો ઉદ્દેશ્ય એવા વિષયના સંદર્ભમાં કાયદો બનાવવાનો છે કે જેના પર તેને કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી, તેમ છતાં જો કાયદાની કલમો કાયદાને તેની સત્તામાં લાવે છે, તો કાયદાને સત્તા બહાર (ultra vires) ગણી શકાય નહીં(૩).

ઓરિસ્સા એગ્રીકલ્ચરલ ઈન્કમ-ટેક્સ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ ૧૯૫૦ એ કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છદ્મ કાયદો) છે અને તેથી બંધારણની બહાર છે, તે દલીલના સમર્થનમાં, અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલ, અગાઉ જણાવ્યા મુજબ,

સ્ટેટ ઓફ બિહાર વિ. સર કામેશ્વર સિંહ(જ) ના કેસમાં આ કોર્ટના બહુમતી નિર્ણય પર નોંધપાત્ર આધાર રાખે છે, જ્યાં બે કલમો બિહાર લેન્ડ રિફોર્મ્સ એક્ટની જોગવાઈઓને બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી III ની એન્ટ્રી જરૂર હેઠળ કાયદાકીય સત્તાના કલરેબલ (છન્ન) ઉપયોગ હોવાને કારણે ગેરબંધારણીય ઠેરવવામાં આવી હતી. વિદ્વાન વકીલે આ સંદર્ભમાં, પ્રિવી કાઉન્સિલની જ્યુડિશિયલ કમિટીના અસંખ્ય કેસોનો પણ સંદર્ભ આપ્યો છે, જ્યાં કેનેડિયન અને ઓસ્ટ્રેલિયન વિધાનસભાઓના અમુક કાયદાઓના સંબંધમાં કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છન્ન કાયદો) ના સિદ્ધાંત પર વિચારણા કરવામાં આવી હતી. આ નિર્ણયોમાં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતો અમને એકદમ સારી રીતે સ્થાયી થયેલા લાગે છે, પરંતુ અમને નથી લાગતું કે આ અપીલોમાં અપીલકર્તાઓને તેમાંથી કોઈ ખાસ મદદ મળી શકે.

(૧) એટર્ની-જનરલ ફોર ઓન્ટારિયો વિ. રેસિપ્રોકલ ઇન્સ્યોરર્સ અને અન્ય, [૧૯૨૪] એ.સી. ૩૨૮ પૃષ્ઠ ૩૩૭ પર જુઓ.

(૨) એટર્ની-જનરલ ફોર આલબર્ટા વિ. એટર્ની-જનરલ ફોર કેનેડા, [૧૯૩૯] એ.સી. ૧૧૭ પૃષ્ઠ ૧૩૦ પર જુઓ.

(૩) લેફોય ઓન કેનેડિયન કન્સ્ટિટ્યુશન, પૃષ્ઠ ૭૫ જુઓ.

(૪) [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૮૮૯.

કેનેડાના કેસોમાં, પ્રશ્ન હંમેશા એ રહ્યો છે કે શું ડોમિનિયન સંસદે સામાન્ય કાયદાના બહાને માત્ર પ્રાંતીય બાબતો સાથે વ્યવહાર કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે,

અથવા તેનાથી વિપરીત શું પ્રાંતીય વિધાનસભાઓએ બ્રિટિશ નોર્થ અમેરિકા એક્ટની કલમ ૯૨ માં ગણવામાં આવેલી કોઈપણ બાબતો પર કાયદો બનાવવાના બહાને વાસ્તવમાં ડોમિનિયન સંસદને સોંપવામાં આવેલી બાબત પર કાયદો બનાવ્યો છે. યુનિયન કોલિયરી કંપની ઓફ બ્રિટિશ કોલંબિયા લિમિટેડ વિ. બ્રાયડન(૧) ના કિસ્સામાં, પ્રશ્ન એ ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો કે શું બ્રિટિશ કોલંબિયન કોલ માઈન્સ રેગ્યુલેશન એક્ટ, ૧૮૯૦ ની કલમ ૪, જે પુખ્ત વયના ચીની નાગરિકોને ભૂગર્ભ કોલસાના કામમાં રોજગાર આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકતી હતી, તે સંદર્ભમાં, પ્રાંતીય ધારાસભાની સત્તા બહાર હતી. પ્રશ્નનો જવાબ હકારાત્મકમાં આપવામાં આવ્યો હતો. એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે જો તેને માત્ર કોલસાના કામના નિયમન તરીકે ગણવામાં આવે, તો તે ચોક્કસપણે બ્રિટિશ નોર્થ અમેરિકા એક્ટની કલમ ૯૨, પેટા-કલમ (૧૦) અથવા (૧૩) ની મર્યાદામાં આવી શકે; પરંતુ ચીની નાગરિકો, જેઓ વિદેશી અથવા દેશીકૃત પ્રજા હતા, તેમના માટે તેનો વિશિષ્ટ ઉપયોગ એ કાયદાકીય પ્રતિબંધ હશે જે ડોમિનિયન સંસદના વિશિષ્ટ અધિકારની મર્યાદામાં હતો, જે અધિનિયમની કલમ ૯૧, પેટા-કલમ (૨૫) દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો. જ્યુડિશિયલ કમિટીએ પોતે પછીના કેસમાં સમજાવ્યું હતું તેમ(૨), બ્રિટિશ કોલંબિયન એક્ટમાંના નિયમો "ખરેખર કોલસાની ખાણોના નિયમન માટે બિલકુલ નહોતા, પરંતુ વાસ્તવમાં ચીનીઓને વંચિત કરવાનું એક ઉપકરણ હતું, દેશીકૃત છે કે નહીં, બ્રિટિશ કોલંબિયાના રહેવાસીઓના સામાન્ય અધિકારોનો અને અસરમાં તે પ્રાંતમાં તેમના સતત રહેઠાણને પ્રતિબંધિત કરવાનો હતો કારણ કે તેણે તેમને તે પ્રાંતમાં તેમની

આજીવિકા કમાવવાથી પ્રતિબંધિત કર્યા હતા."

(૧) [૧૮૯૯] એ.સી. ૫૮૦.

(૨) કર્નિંગહામ વિ. ટોમેહોમ્મા [૧૯૦૩] એ.સી. ૧૫૧ પૃષ્ઠ ૧૫૭ પર જુઓ

બીજી તરફ, રી ઇન્સ્યોરન્સ એક્ટ ઓફ કેનેડા(૧) માં, પ્રિવી કાઉન્સિલને ડોમિનિયન સંસદ દ્વારા પસાર કરાયેલા કેનેડાના વીમા કાયદાની કલમો ૧૧ અને ૧૨ ની બંધારણીયતા સાથે કામ કરવાનું હતું, જે હેઠળ કોઈપણ કેનેડિયન કંપની અથવા વિદેશી, ભલે તે કુદરતી વ્યક્તિ હોય કે વિદેશી કંપની હોય, તેના માટે અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર પ્રધાન પાસેથી લાયસન્સ મેળવ્યા વિના વીમા વ્યવસાય ચલાવવો ગેરકાનૂની જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રશ્ન એ હતો કે શું કિવબેક ઇન્સ્યોરન્સ એક્ટ હેઠળ લાઈસન્સ પ્રાપ્ત વિદેશી અથવા બ્રિટિશ વીમાદાતા ડોમિનિયન એક્ટ હેઠળ લાઈસન્સ લીધા વિના તે પ્રાંતમાં વ્યવસાય ચલાવવા માટે હકદાર હતા? એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે કેનેડિયન ઇન્સ્યોરન્સ એક્ટની કલમો ૧૧ અને ૧૨, જેમાં વિદેશી વીમાદાતાઓને લાઈસન્સ લેવાની જરૂર હતી, તે સત્તા બહાર હતી, કારણ કે વિદેશીઓ અને ઇમિગ્રેશન-જે બાબતો સ્પષ્ટપણે ડોમિનિયન સત્તાની અંદર છે-અંગેના કાયદાની આડમાં, ડોમિનિયન ધારાસભા વીમા વ્યવસાયના સંચાલનમાં દખલ કરવાનો પ્રયાસ કરી રહી હતી જે સંપૂર્ણપણે પ્રાંતીય સત્તાની અંદરનો વિષય હતો. આ મુદ્દા પરનો આખો કાયદો એટર્ની-જનરલ ફોર આલ્બર્ટા વિ. એટર્ની-જનરલ ફોર કેનેડા(૨) માં લોર્ડ મૉગમ દ્વારા આ રીતે સમજાવવામાં આવ્યો હતો:

"તે ડોમિનિયન અથવા પ્રાંત માટે સક્ષમ નથી કે તે પોતાની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાના બહાને, અથવા આડમાં, અથવા સ્વરૂપમાં એવો ઉદ્દેશ્ય પાર પાડે જે તેની સત્તાની બહાર હોય અને બીજાની વિશિષ્ટ સત્તા પર અતિક્રમણ હોય."

આ જ સિદ્ધાંત ત્યાં લાગુ કરવામાં આવ્યો છે જ્યાં પ્રશ્ન એક ધારાસભા દ્વારા બીજી ધારાસભાના વિશિષ્ટ ક્ષેત્રમાં અતિક્રમણનો ન હતો પરંતુ પોતે કોઈપણ બંધારણીય બાંધધરી અથવા પ્રતિબંધનું ઉલ્લંઘન કરવાનો હતો. આ પ્રકારના કિસ્સાઓના ઉદાહરણ તરીકે આપણે મોરન વિ. ન્યુ સાઉથ વેલ્સના ડેપ્યુટી કમિશનર ઓફ ટેક્સેશન(૩) ના ઓસ્ટ્રેલિયન કેસનો સંદર્ભ લઈ શકીએ.

(૧) [૧૯૩૨] એ.સી. ૪૧.

(૨) [૧૯૩૯] એ.સી. ૧૧૭ પૃષ્ઠ ૧૩૦ પર.

(૩) [૧૯૪૦] એ.સી. ૮૩૮.

તે કિસ્સામાં એવું બન્યું કે ઓસ્ટ્રેલિયાના તમામ રાજ્યોમાં ઘઉં પકવનારાઓને "તેમના પાક માટે ચૂકવી શકાય તેવો ભાવ" સુનિશ્ચિત કરવા માટેની સંયુક્ત કોમનવેલ્થ અને રાજ્યોની યોજનાના અનુસંધાનમાં કોમનવેલ્થ સંસદ દ્વારા અસંખ્ય કાયદાઓ પસાર કરવામાં આવ્યા હતા, જેમાં ઘરવપરાશ માટે ઓસ્ટ્રેલિયામાં વેચાતા લોટ પર કર લાદવામાં આવ્યો હતો, જેથી ઘઉં પકવનારાઓને નાણાં ચૂકવવા માટે એક ભંડોળ પૂરું પાડી શકાય. લોટ પર કર લાદતા અસંખ્ય કરવેરા કાયદાઓ ઉપરાંત, ૧૯૩૮ ના ઘઉં ઉદ્યોગ સહાય કાયદા

નં. ૫૩ દ્વારા એક ભંડોળની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી જેમાં કર જમા કરાવવાનો હતો અને જેમાંથી અમુક ચૂકવણી ઘઉં પકવનારાઓને રાજ્યના કાયદા અનુસાર કરવાની હતી. તાસ્માનિયાના કિસ્સામાં જ્યાં ઉગાડવામાં આવતા ઘઉંનું પ્રમાણ પ્રમાણમાં ઓછું હતું પરંતુ અન્ય રાજ્યોની જેમ કર લાદવામાં આવતો હતો, ત્યાં યોજનાના ભાગ રૂપે સંમત થવામાં આવ્યું હતું અને ઘઉં ઉધોગ સહાય કાયદાની કલમ ૧૪ દ્વારા જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે તાસ્માનિયાને વિશેષ ગ્રાન્ટ આપવામાં આવશે, જે કોઈપણ સંઘીય વૈધાનિક શરતોને આધીન નહિ હોય પરંતુ તેનો ઉપયોગ તાસ્માનિયા સરકાર દ્વારા, તાસ્માનિયન મિલ માલિકોને, તેમના દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલ લગભગ તમામ લોટ કર પાછો ચૂકવવામાં કરવા માટે હતો અને તે હેતુને અમલમાં મૂકવા માટેની જોગવાઈ તાસ્માનિયા રાજ્યના ૧૯૩૮ ના ફ્લોર ટેક્સ રિલીફ એક્ટ નં. ૪૦ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ કાયદાઓ કરવેરાની યોજનાનો એક ભાગ હતા જે રાજ્યો અથવા રાજ્યોના ભાગો વચ્ચે ભેદભાવની રીતે કાર્યરત હતા અને કાર્ય કરવાના હેતુથી હતા અને તે રીતે કોમનવેલ્થ ઓસ્ટ્રેલિયન બંધારણ અધિનિયમની કલમ ૫૧(ii) ની જોગવાઈઓની વિરુદ્ધ હતા. આ મામલો ઓસ્ટ્રેલિયાની હાઈકોર્ટની પૂર્ણ અદાલત સમક્ષ વિચારણા માટે આવ્યો હતો અને બહુમતી ન્યાયાધીશો તે નિષ્કર્ષ પર આવ્યા હતા કે આવા કાયદા બંધારણની કલમ ૯૬ દ્વારા સુરક્ષિત છે, જે કોમનવેલ્થની સંસદને કોઈપણ રાજ્યને સંસદને યોગ્ય લાગે તેવી શરતો અને નિયમો પર નાણાકીય સહાય આપવાની સત્તા આપે છે. ઈવાટ ન્યાયમૂર્તિએ તેમના અલગ ચુકાદામાં આ

મત સાથે અસંમતિ દર્શાવી અને ઠેરવ્યું કે બંધારણની કલમ ૯૬ હેઠળ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાની આડમાં, ધારાસભાએ ખરેખર બંધારણની કલમ ૫૧(ii) માં નિર્ધારિત બંધારણીય પ્રતિબંધનું ઉલ્લંઘન કર્યું છે. પ્રિવી કાઉન્સિલમાં અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી. પ્રિવી કાઉન્સિલે બહુમતીના ચુકાદાની પુષ્ટિ કરી પરંતુ નિર્દેશ કર્યો કે "એવા કિસ્સાઓની કલ્પના કરી શકાય કે જેમાં કલમ ૯૬ હેઠળ નાણાકીય સહાય આપવાની સત્તાનો કથિત ઉપયોગ માત્ર કલરેબલ (છન્ન) હશે. પૈસાથી રાજ્યને મદદ કરવાના બહાને અને આડમાં, કાયદાનો વાસ્તવિક સાર અને હેતુ માત્ર કરવેરાના સંબંધમાં ભેદભાવ લાવવાનો હોઈ શકે છે. આવો કાયદો કોમનવેલ્થ સંસદની સત્તા બહારનો હોઈ શકે છે."

હવે આપણે બિહાર જમીન સુધારણા કાયદામાં બે કલમો સંબંધિત આ કોર્ટના બહુમતીના નિર્ણય પર આવીશું જે અપીલકર્તાઓના કેસનો મુખ્ય આધાર હોય તેવું લાગે છે(૧). તે કેસમાં બિહાર જમીન સુધારણા કાયદાની કલમ ૨૩(એફ) અને ૪(બી) ની જોગવાઈઓને આ કોર્ટની બહુમતી દ્વારા ગેરબંધારણીય ઠેરવવામાં આવી હતી, એ આધાર પર નહીં કે, આ વિષયો પર કાયદો ઘડવામાં, રાજ્ય ધારાસભાએ કેન્દ્રીય ધારાસભાના વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર પર અતિક્રમણ કર્યું હતું, પરંતુ કાયદાનો વિષય-વસ્તુ બંધારણની અનુસૂચિ VII ની યાદી III ના આઈટમ નં. ૪૨ ની મર્યાદામાં બિલકુલ આવતો ન હતો જેના હેઠળ તે ઘડવામાં આવ્યો હોવાનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો. આ કલમો એન્ટ્રી ૪૨ માં ન આવતી હોવાથી, પરિણામ એ આવ્યું કે ભાડાની અડધી બાકી રકમ તેમજ એસ્ટેટની કુલ

સંપત્તિના ૧૨ 1/2% કાયદાની સત્તા સિવાય અન્યથા છીનવી લેવામાં આવ્યા હતા અને તેથી બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૧(૧) દ્વારા બાંધધરી આપવામાં આવેલા મૂળભૂત અધિકારોનું ઉલ્લંઘન થયું હતું. આ એક પ્રકારનો કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છન્ન કાયદો) હતો જેણે આ જોગવાઈઓને બંધારણની સત્તા બહાર બનાવી દીધી હતી.

અહીં એ જણાવી શકાય કે બિહાર લેન્ડ રિફોર્મ્સ એક્ટની કલમ ૨૩ એસ્ટેટ અથવા કાર્યકાળની ચોખ્ખી આવકની ગણતરી કરવાની પદ્ધતિ નક્કી કરે છે જે કાયદા હેઠળ સંપાદનનો વિષય છે. ચોખ્ખી આવક પર પહોંચવામાં કુલ સંપત્તિમાંથી અમુક કપાતો કરવામાં આવે છે અને કપાતોમાં અન્ય બાબતોની સાથે મહેસૂલ, સેસ અને મિલકતોના સંદર્ભમાં ચૂકવવાપાત્ર કૃષિ આવકવેરો અને સંચાલન ખર્ચનો સમાવેશ થાય છે. કલમ ૨૩ (એફ) કપાતની બીજી વસ્તુ પ્રદાન કરે છે જે હેઠળ એસ્ટેટની કુલ સંપત્તિના ૪ થી ૧૨ 1/2% નું પ્રતિનિધિત્વ કરતી રકમ "રૈયતના લાભ માટેના કામોના ખર્ચ" તરીકે બાદ કરવાની હતી. કલમ ૪ (બી) માં સમાવિષ્ટ અન્ય જોગવાઈ એવી છે કે નિહિત થવાની તારીખ પહેલા જમીનમાલિકને ચૂકવવામાં આવેલ ભાડાની તમામ બાકી રકમ રાજ્યમાં નિહિત થશે અને બાદમાં જમીનમાલિકને આ બાકી રકમમાંથી માત્ર ૫૦% ચૂકવશે. આ બંને જોગવાઈઓ બંધારણની અનુસૂચિ VII ની યાદી III ની એન્ટ્રી ૪૨ હેઠળ ઘડવામાં આવી હોવાનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો અને તે એન્ટ્રી "સંપાદિત મિલકત માટે વળતર નક્કી કરવાના સિદ્ધાંતો અને તે વળતર આપવાના સ્વરૂપ

અને રીત" વિશે વાત કરે છે. આ કોર્ટની બહુમતી દ્વારા બિહાર કેસ(૧) માં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૨૩(એફ) માં આપવામાં આવેલ કપાતની વસ્તુ એક કાલ્પનિક વસ્તુ હતી જે હકીકતોથી સંપૂર્ણપણે અસંબંધિત હતી.

(૧) ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર વિ. સર કામેશ્વર સિંહ, [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૮૮૯ જુઓ.

રૈયતના લાભ માટે કોઈપણ પ્રકારના કામ કરવા માટે જમીનમાલિકની કોઈ નિર્ધારિત પૂર્વ-અસ્તિત્વની જવાબદારી ન હતી. તેથી, જે કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો, તે કાયદાના કાર્યક્ષેત્રમાં એવી કોઈ વસ્તુ લાવવાનો હતો જે અસ્તિત્વમાં ન હોવાને કારણે વળતરના કોઈપણ સિદ્ધાંત સાથે કલ્પનાશીલ સંબંધ ધરાવી શકે નહીં. આ, તેથી, એક કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છદ્મ કાયદો) હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું જે એન્ટ્રી જરૂર હેઠળ કરવામાં આવ્યું હોવાનો દાવો કરવા છતાં વાસ્તવિક રીતે તેના કાર્યક્ષેત્રમાં આવી શકતું નથી.

નિહિત થવાની તારીખ પહેલા જમીનમાલિકને મળવાપાત્ર ભાડાની બાકી રકમ પ્રાપ્ત કરવાના સંબંધમાં સમાન સિદ્ધાંત લાગુ પડતો હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું. આ જોગવાઈનું ચોખ્ખું પરિણામ એ આવ્યું કે રાજ્ય સરકારને જમીનમાલિકને કોઈ પણ વળતર આપ્યા વિના જમીનમાલિકના ભાડાની અડધી બાકી રકમ પોતાના માટે જમ કરવાની સત્તા આપવામાં આવી હતી. આખું લેવું અને અડધું પરત કરવું એનો અર્થ કોઈ પણ વળતર વિના અડધું લેવા સિવાય બીજું કંઈ ન હતું અને આ, એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે, શબ્દના કોઈ પણ અર્થમાં વળતરનો સિદ્ધાંત ગણી શકાય નહીં. બહુમતી ધરાવતા વિદ્વાન

ન્યાયાધીશોમાંના એક દ્વારા એવું ચોક્કસપણે ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે યાદી III ની આઈટમ ૪૨ એ માત્ર કાયદાકીય મથાળાનું વર્ણન છે અને આ એન્ટ્રી હેઠળ કાયદાની યોગ્યતા નક્કી કરતી વખતે, કોર્ટને વળતરની આકારણી કરવાના નિર્દેશ આપતા સિદ્ધાંતોના ન્યાય અથવા ઔચિત્ય સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી;

(૧) [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૮૮૯.

પરંતુ તે વળતરનો સિદ્ધાંત હોવો જોઈએ, ભલે તે ન્યાયી હોય કે અન્યાયી હોય અને હકીકતોથી અસંબંધિત હોય તેવી કોઈ વસ્તુ પર આધારિત વળતરનો કોઈ સિદ્ધાંત હોઈ શકે નહીં. અહીં એ ઉલ્લેખ કરી શકાય કે બહુમતી બનાવતા ત્રણમાંથી બે વિદ્વાન ન્યાયાધીશોએ ભાડાની બાકી રકમ સંબંધિત જોગવાઈની અમાન્યતા અંગેનો તેમનો નિર્ણય મુખ્યત્વે એ આધાર પર લીધો હતો કે આવા સંપાદન પાછળ કોઈ જાહેર હેતુ નથી. આ ન્યાયાધીશો દ્વારા એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે અનુચ્છેદ ૩૧(૪) નો અવકાશ અનુચ્છેદ ૩૧(૨) ની સ્પષ્ટ જોગવાઈઓ પૂરતો મર્યાદિત છે અને જોકે કોર્ટ અનુચ્છેદ ૩૧(૪) ના કાર્યક્ષેત્રમાં આવતા કોઈપણ કાયદામાં સમાવિષ્ટ વળતરની જોગવાઈની પર્યાપ્તતા ચકાસી શકતી નથી, તેમ છતાં તે કલમ સંપાદન કોઈ જાહેર હેતુ માટે છે કે કેમ તે અંગે વિચાર કરતા કોર્ટને કોઈપણ રીતે રોકતી નથી. આ મત કોર્ટની બહુમતી દ્વારા લેવામાં આવ્યો ન હતો અને શ્રી નરસારાજુ, જેમણે અમારી સમક્ષ અપીલની દલીલ કરી હતી, તેમણે યોગ્ય રીતે તે તર્કને અનુસર્યો ન હતો. આ સ્થિતિ હોવાથી, હવે પ્રશ્ન એ ઊભો થાય છે કે શું બિહાર એક્ટની બે જોગવાઈઓ અંગે આ

કોર્ટનો બહુમતી નિર્ણય ખરેખર આપણી સમક્ષના કેસોમાં અપીલકર્તાઓને કોઈ મદદરૂપ છે કે કેમ. અમારા મતે, પ્રશ્નનો જવાબ નકારાત્મકમાં આપવો પડશે.

પ્રથમ સ્થાને, બિહાર કેસ(૧) માં બહુમતી નિર્ણય અંતર્ગત તર્કની રેખા સંભવતઃ વર્તમાન કેસની હકીકતોને લાગુ કરી શકાય નહીં. ઓરિસ્સા એગ્રીકલ્ચરલ ઇન્કમ-ટેક્સ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૫૦ એ ચોક્કસપણે સાતમી અનુસૂચિની યાદી II ની એન્ટ્રી ૪૬ માં વર્ણવ્યા મુજબ "કૃષિ આવક પર કરવેરા" પરનો કાયદો છે. રાજ્ય વિધાનસભા પાસે કૃષિ આવકવેરા પર કાયદો ઘડવાની નિર્વિવાદ યોગ્યતા હતી અને ૧૯૫૦ ના સુધારેલા કાયદાનો સાર એ છે કે તે કૃષિ આવકવેરાના વર્તમાન દરોમાં વધારો કરવાનો હેતુ ધરાવે છે, જેનો સૌથી વધુ દર રૂપિયામાં ૧૨ આના ૬ પૈસા નક્કી કરવામાં આવ્યો છે. આ અન્યાયી અથવા અયોગ્ય હોઈ શકે છે, પરંતુ તે ધારાસભાની યોગ્યતાને અસર કરતું નથી. એવું કહી શકાય નહીં, જેમ કે બિહાર કેસ(૨) માં કહેવામાં આવ્યું હતું, કે કાયદો તેના પર આધારિત હોવાનો દાવો કરે છે

(૧) [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૮૮૯.

એવી બાબત જે હકીકતો સાથે સંબંધિત ન હતી અને તેનું કોઈ અસ્તિત્વ ન હતું. સ્વરૂપ અને સાર બંનેમાં આ કાયદો કૃષિ આવકવેરા કાયદો હતો અને કૃષિ આવકવેરો એસ્ટેટની ચોખ્ખી આવકની ગણતરીમાં કપાતની એક સુસંગત આઈટમ છે અને બિહાર એક્ટની આઈટમ નં. ૨૩(એફ) ની જેમ તેની સાથે અસંબંધિત નથી. જો વર્તમાન કાયદા હેઠળ અમુક ચોક્કસ દરે કૃષિ આવકવેરો

ચૂકવવાપાત્ર હોય અને કાયદામાં કોઈ સુધારો અથવા ફેરફાર કર્યા વિના, એસ્ટેટ્સ એબોલિશન એક્ટમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવે કે કૃષિ આવકવેરો કાયદા હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર હોય તેના કરતા ઊંચા દરે કુલ સંપત્તિમાંથી બાદ થવો જોઈએ, તો એવી દલીલ કરવી શક્ય હોત કે આ પ્રકારની કોઈ પૂર્વ-અસ્તિત્વની જવાબદારી ન હોવાથી તે વાસ્તવમાં અસ્તિત્વમાં ન હોય તેવી વસ્તુ હતી અને તે વળતરની આકારણીમાં કોઈ ઘટક ન હોઈ શકે. પરંતુ અહીં એગ્રીકલ્ચરલ ઇન્કમ-ટેક્સ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ ઓગસ્ટ, ૧૯૫૦ માં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. તે પછી તરત જ અમલમાં આવ્યો અને બીજા વર્ષે સુધારેલા કાયદાના આધારે કૃષિ આવકવેરો વસૂલ કરવામાં આવ્યો. તેથી, ૧૯૫૨ માં, જ્યારે એસ્ટેટ્સ એબોલિશન એક્ટ અમલમાં આવ્યો ત્યારે તે અસ્તિત્વમાં રહેલી જવાબદારી હતી. એવું બની શકે કે ઉચ્ચ આવક જૂથના ઘણા લોકો એસ્ટેટ્સ એબોલિશન એક્ટના પરિણામે અદૃશ્ય થઈ ગયા હોય, પરંતુ તેમ છતાં ત્યાં હજુ પણ એવા લોકો હતા કે જેમની પર કાયદો લાગુ થઈ શકે. શ્રી નરસારાજુની દલીલ ખરેખર એવી છે કે જોકે દેખીતી રીતે તે ચાદી II ની એન્ટ્રી જઈ હેઠળ આવતો કરવેરા કાયદો હોવાનો દાવો કરે છે, ખરેખર અને સારમાં તે એવું નથી. તેને એક ગુપ્ત હેતુ સિદ્ધ કરવાના હેતુથી કરવેરા કાયદાના રૂપમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો, એટલે કે, એસ્ટેટના મૂલ્યાંકનના હેતુ માટે કપાતો વધારવા જેથી તેના સંબંધમાં ચૂકવવાપાત્ર વળતર શક્ય તેટલું ઓછું થઈ શકે. એવું માની લઈએ કે તે એવું છે, તેમ છતાં તેને ઉપર દર્શાવેલ સિદ્ધાંતો અનુસાર કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છદ્મ કાયદો) ગણી શકાય નહીં, સિવાય કે તે જે ગુપ્ત હેતુ પૂરો પાડવા માંગે છે તે એવો હોય જે ધારાસભાના કાયદો ઘડવાના

અધિકારક્ષેત્રની બહાર હોય. કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છન્ન કાયદો) નો આખો સિદ્ધાંત એ મહત્તમ પર આધારિત છે કે તમે જે સીધું ન કરી શકો તે આડકતરી રીતે ન કરી શકો. જો કોઈ ધારાસભા કોઈ વસ્તુ સીધી રીતે કરવા સક્ષમ હોય, તો તે હકીકત કે તેણે પ્રયાસ કર્યો તે આડકતરી રીતે અથવા છૂપા ઢબે કરવાથી કાયદો અમાન્ય બની શકતો નથી. ચાદી III ની એન્ટ્રી જરૂર હેઠળ જે માત્ર કાયદાકીય સત્તાનું મથાળું છે, ધારાસભા ફરજિયાતપણે હસ્તગત કરેલી મિલકતોના સંદર્ભમાં વળતરનો કોઈ પણ સિદ્ધાંત અપનાવી શકે છે. કપાત મોટી હોય કે નાની, કુલાયેલી હોય કે ઓછી હોય, તે આ એન્ટ્રી હેઠળના કાયદાની બંધારણીયતાને અસર કરતી નથી. આ સત્તા પરના એકમાત્ર પ્રતિબંધો, જેમ કે આ કોર્ટ દ્વારા અગાઉના કેસોમાં સમજાવવામાં આવ્યું છે, તે બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૧(૨) માં દર્શાવેલ છે અને જો કોઈ ચોક્કસ કેસના સંજોગોમાં અનુચ્છેદ ૩૧(૪) ની જોગવાઈ કાયદામાં લાગુ પડે છે, તો વળતરની રકમ અથવા પર્યાપ્તતા અંગે કોઈ વાંધો બિલકુલ ઉઠાવી શકાય નહીં. એ હકીકત કે કપાતો અન્યાયી, અતિશય અથવા અયોગ્ય છે તે કાયદાને અમાન્ય બનાવતું નથી, સિવાય કે તે એવી કોઈ વસ્તુ પર આધારિત હોવાનું દર્શાવવામાં આવે કે જે હકીકતો સાથે સંબંધિત ન હોય. જેમ અમે અગાઉ કહ્યું છે તેમ, આવા કિસ્સાઓમાં હેતુનો પ્રશ્ન ખરેખર ઊભો થતો નથી અને હાઈકોર્ટના વિદ્વાન ન્યાયાધીશોમાંના એકે અમારા મતે એ શોધવાનો પ્રયાસ કરીને તપાસની ખોટી દિશા અપનાવી છે કે ખરેખર કયા હેતુઓ હતા જેણે ધારાસભાને આ રીતે કાર્ય કરવા પ્રેરિત કરી. ઝીણવટભરી તપાસ પર એવું દેખાઈ શકે છે કે કાયદાનો

વાસ્તવિક હેતુ તેના મુખ પર જે દેખાય છે તેનાથી અલગ છે, પરંતુ તે કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છઠ્ઠા કાયદો) માત્ર ત્યારે જ બનશે જો તે દર્શાવવામાં આવે કે વાસ્તવિક ઉદ્દેશ્ય તેના માટે કોઈપણ બંધારણીય મર્યાદાને કારણે પ્રાપ્ત કરી શકાતો નથી અથવા તે અન્ય ધારાસભાના વિશિષ્ટ ક્ષેત્રમાં આવે છે. પરિણામ એ છે કે અમારા મતે ઓરિસ્સા એગ્રીકલ્ચરલ ઇન્કમ-ટેક્સ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ ૧૯૫૦ ને કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છઠ્ઠા કાયદો) નો એક ભાગ ગણી શકાય નહીં, અને તે રીતે તે અમાન્ય નથી. તેથી અપીલકર્તાઓ વતી ઉઠાવવામાં આવેલ પ્રથમ મુદ્દો નિષ્ફળ જવો જોઈએ.

અપીલકર્તાઓ માટે વિજ્ઞાન વકીલ દ્વારા તેમની દલીલોના પ્રથમ મથાળા હેઠળ ઉઠાવવામાં આવેલો બીજો મુદ્દો મદ્રાસ એસ્ટેટ્સ લેન્ડ (ઓરિસ્સા એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૪૭ ની કેટલીક જોગવાઈઓની માન્યતા સંબંધિત છે. આ દલીલ માત્ર તે એસ્ટેટને જ લાગુ પડે છે જે અગાઉના મદ્રાસ વિસ્તાર તરીકે ઓળખાતા વિસ્તારમાં સ્થિત છે, એટલે કે, જે અગાઉ મદ્રાસ રાજ્યનો ભાગ હતી પરંતુ ૧લી એપ્રિલ, ૧૯૩૬ થી ઓરિસ્સાનો ભાગ બની ગઈ. આ વિસ્તારોમાં મકાનમાલિક અને ભાડૂઆત વચ્ચેના સંબંધનું નિયમન કરતો કાયદો ૧૯૦૮ ના મદ્રાસ એસ્ટેટ્સ લેન્ડ એક્ટમાં સમાયેલ છે અને ઓરિસ્સા રાજ્યમાં સ્થિત વિસ્તારોના સંદર્ભમાં ૧૯૪૭ ના સુધારા અધિનિયમ XIX દ્વારા આ કાયદામાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. સુધારેલા કાયદામાં જે જોગવાઈઓ પર અપીલકર્તાઓના વિજ્ઞાન વકીલે વાંધો ઉઠાવ્યો છે, તે રૈયતો દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર

ભાડાના પતાવટ અને ઘટાડા સાથે સંબંધિત છે. મદ્રાસ એસ્ટેટ્સ લેન્ડ એક્ટની કલમ ૧૬૮ હેઠળ, કોઈપણ ગામ અથવા વિસ્તાર કે જેના માટે અધિકારોનો રેકૉર્ડ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો હોય ત્યાં ભાડાની પતાવટ જમીનમાલિક અથવા રૈયતોની અરજી પર કરી શકાય છે. આવી અરજી કરવામાં આવ્યે, પ્રાંતીય સરકાર કોઈપણ સમયે કલેક્ટરને તેમાં સ્થિત જમીનોના સંદર્ભમાં વાજબી અને સમાન ભાડું નક્કી કરવાનો નિર્દેશ આપી શકે છે. કલમ ૧૬૮ ની પેટા-કલમ (૨) સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરે છે કે આ કલમ હેઠળ ભાડા નક્કી કરતી વખતે, કલેક્ટરે એવું માની લેવું જોઈએ કે જ્યાં સુધી તેનાથી વિપરીત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી ભાડાનો વર્તમાન દર વાજબી અને સમાન છે અને તેણે રૈયતો દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર ભાડાના દરો નક્કી કરવા માટે આ કાયદાની જોગવાઈઓનું વધુ ધ્યાન રાખવું જોઈએ. કલમ ૧૭૭ જોગવાઈ કરે છે કે જ્યારે આ પ્રકરણ હેઠળ કોઈપણ ભાડું નક્કી કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે ૨૦ વર્ષના સમયગાળા માટે અનુક્રમે કાયદાની કલમ ૩૦ અને ૩૮ માં નિર્દિષ્ટ કરેલા આધારો સિવાય વધારી કે ઘટાડી શકાતું નથી. ૧૯૪૭ ના સુધારા અધિનિયમે આ કાયદામાં કેટલાક ફેરફારો દાખલ કર્યા. એક નવી કલમ, એટલે કે, કલમ ૧૬૮-એ દાખલ કરવામાં આવી અને કલમ ૧૭૭ માં વધુ એક જોગવાઈ તે કલમની પેટા-કલમ (૨) તરીકે ઉમેરવામાં આવી, મૂળ કલમને પેટા-કલમ (૧) તરીકે ફરીથી નંબર આપવામાં આવ્યો. સુધારેલા કાયદાની કલમ ૧૬૮-એ નીચે મુજબ છે:--

"(૧) આ કાયદામાં સમાવિષ્ટ કંઈપણ હોવા છતાં, પ્રાંતીય સરકારને સંતોષ થાય કે જાહેર વ્યવસ્થા અથવા સ્થાનિક કલ્યાણના હિતમાં નીચે

દર્શાવેલ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવો જરૂરી છે અથવા નાણાંમાં અથવા વસ્તુના રૂપમાં ચૂકવવાપાત્ર ભાડાના દરો, ભલે તે ઘટાડેલા, નક્કી કરેલા અથવા અન્યથા નિશ્ચિત કરેલા હોય, તે અયોગ્ય અથવા અસમાન છે, તો તે કલેક્ટરને નીચેની સત્તાઓ સોંપી શકે છે:-

(એ) રોકડમાં વાજબી અને સમાન ભાડું નક્કી કરવાની સત્તા;

(બી) ભાડું નક્કી કરતી વખતે ભાડું ઘટાડવાની સત્તા જો કલેક્ટરના મતે વર્તમાન ભાડા ચાલુ રાખવા કોઈપણ આધાર પર, પછી ભલે તે આ કાયદામાં નિર્દિષ્ટ હોય કે ન હોય, અયોગ્ય અને અસમાન હશે.

(૨) આ કલમ હેઠળ આપવામાં આવેલી સત્તાનો ઉપયોગ નિર્દિષ્ટ વિસ્તારોમાં સામાન્ય રીતે અથવા નિર્દિષ્ટ કેસો અથવા કેસોના વર્ગના સંદર્ભમાં કરી શકાય છે."

પેટા-કલમ (૨) જે કલમ ૧૭૭ માં ઉમેરવામાં આવી છે તે આ પ્રમાણે છે:-

"૨(એ) પેટા-કલમ (૧) માં કંઈ પણ હોવા છતાં, જ્યાં કલમ ૧૬૮-એ ની જોગવાઈઓ હેઠળ ભાડું નક્કી કરવામાં આવે છે, ત્યાં પ્રાંતીય સરકાર પૂર્વવર્તી અથવા ભવિષ્યલક્ષી રીતે તે તારીખ નિર્ધારિત કરી શકે છે કે જે તારીખે આવો પતાવટ અમલમાં આવશે. પૂર્વવર્તી અસર આપવામાં, પ્રાંતીય સરકાર, તેમના વિવેકાધિકાર મુજબ, નિર્દેશ આપી શકે છે કે આ રીતે નક્કી કરાયેલું ભાડું મદ્રાસ એસ્ટેટ્સ લેન્ડ (ઓરિસ્સા એમેન્ડમેન્ટ)

એક્ટ, ૧૯૪૭ ના અમલ પહેલાંની તારીખથી અમલમાં આવશે."

અપીલકર્તાઓની દલીલ એ છે કે આ સુધારેલી જોગવાઈઓ દ્વારા પ્રાંતીય સરકારને કલેક્ટરને કાયદામાં નિર્ધારિત કોઈપણ નિયમો અને સિદ્ધાંતોથી મુક્ત થઈને, તેને ગમે તે રીતે ભાડા પતાવટ અને ઘટાડવાની સત્તા આપવા માટે અધિકૃત કરવામાં આવી હતી અને પ્રાંતીય સરકાર પણ નિર્દેશ આપવા માટે સ્વતંત્ર હતી કે ભાડામાં ઘટાડો પૂર્વવર્તી રીતે અમલમાં આવવો જોઈએ, તે સમયગાળાના સંદર્ભમાં પણ કે જેના માટે ભાડૂઆત દ્વારા ભાડું ચૂકવવામાં આવ્યું હતું. ઓરિસ્સા એસ્ટેટ્સ એબોલિશન એક્ટની કલમ ૨૬ હેઠળ, એસ્ટેટની કુલ સંપત્તિની ગણતરી અગાઉના કૃષિ વર્ષ માટે ચૈયતો દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર ભાડાના આધારે કરવાની હોય છે. અપીલકર્તાઓના મતે, રાજ્ય સરકારે ચૈયતો દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર ભાડામાં મનસ્વી રીતે ઘટાડો કરવા અને આગળ ઘટાડો પૂર્વવર્તી રીતે અમલમાં આવે તે માટે નિર્દેશ આપવા માટે સુધારેલા મદ્રાસ એસ્ટેટ્સ લેન્ડ (ઓરિસ્સા એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટની જોગવાઈઓનો ઉપયોગ કર્યો, જેથી ઘટાડેલા ભાડાની ગણતરી કરી શકાય. એસ્ટેટ્સ એબોલિશન એક્ટની કલમ ૨૬ ની જોગવાઈ અનુસાર અગાઉના વર્ષ માટેના ભાડા તરીકે ગણી શકાય અને આ રીતે તે આધારને ઘટાડી શકાય કે જેના આધારે એસ્ટેટની કુલ સંપત્તિની ગણતરી કરવાની હતી.

અપીલકર્તાઓ માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા એ સ્વીકારવામાં આવ્યું છે કે મદ્રાસ એસ્ટેટ્સ લેન્ડ એક્ટના સુધારા એ ઓરિસ્સાના એસ્ટેટ્સ એબોલિશન

એક્ટનો ભાગ નથી અને આ જોગવાઈઓના ઘડતરના સંદર્ભમાં કાયદાકીય સત્તાઓના કોઈ પણ કલરેબલ (છઠ્ઠા) ઉપયોગનો પ્રશ્ન નથી. જોકે, કાયદાને બે આધારો પર ગેરબંધારણીય તરીકે પડકારવામાં આવ્યો છે. સૌપ્રથમ, એવો આગ્રહ કરવામાં આવે છે કે ઉપર જણાવેલ સુધારેલી કલમો દ્વારા, ધારાસભા દ્વારા પ્રાંતીય સરકારને કાયદાકીય સત્તાઓનું અયોગ્ય પ્રતિનિધિત્વ કરવામાં આવ્યું છે, જે પછીના ભાગને તે વિસ્તારોમાં જમીનમાલિક અને ભાડૂઆત વચ્ચેના સંબંધને નિયંત્રિત કરતા વર્તમાન કાયદાઓને રદ કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. બીજું કારણ એ છે કે આ જોગવાઈઓ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ માં સમાવિષ્ટ સમાન રક્ષણની કલમનું ઉલ્લંઘન કરે છે. એવું નિર્દેશ કરવામાં આવ્યું છે કે પ્રાંતીય સરકારને તે ચોક્કસ વિસ્તારો પસંદ કરવા માટે અબાધિત વિવેકાધિકાર આપવામાં આવ્યો છે જ્યાં ભાડાની પતાવટ કરવાની હોય. સરકારને એ નિર્દેશ આપવાની પણ સંપૂર્ણ સત્તા છે કે ઘટાડેલા ભાડા ભવિષ્યલક્ષી રીતે અથવા પૂર્વવર્તી રીતે ચોક્કસ કેસોમાં અમલમાં આવવા જોઈએ જે તેમને યોગ્ય લાગે. એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે આ કાયદાકીય જોગવાઈઓમાં વર્ગીકરણનો કોઈ સિદ્ધાંત દર્શાવેલ ન હોવાથી અને સરકારમાં નિહિત વિવેકાધિકાર એ કોઈ કાયદાકીય નીતિ દ્વારા માર્ગદર્શિત ન હોય તેવો અનિયંત્રિત અને અબાધિત વિવેકાધિકાર હોવાથી, આ જોગવાઈઓ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ થી વિપરીત હોવાથી રદબાતલ છે.

આ દલીલોના જવાબમાં વિદ્વાન એટર્ની-જનરલ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે, દલીલો યોગ્ય છે કે નહીં તે હકીકત સિવાય, તે વર્તમાન

કેસના હેતુઓ માટે સંબંધિત નથી. અપીલકર્તાઓ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલો એ એસ્ટેટ્સ એબોલિશન એક્ટની માન્યતા પર હુમલાના આધારો નથી, જે પ્રસ્તુત કેસમાં વિવાદનો વિષય છે, અને એવું સૂચવવામાં આવતું નથી કે રૈયતો દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર ભાડાના આધારે કુલ સંપત્તિની ગણતરી સંબંધિત એસ્ટેટ્સ એબોલિશન એક્ટની જોગવાઈઓ કોઈપણ રીતે ગેરકાયદેસર છે. અપીલકર્તાઓની મુખ્ય ફરિયાદ એ છે કે સુધારેલા કાયદાની મશીનરીનો ઉપયોગ સરકાર દ્વારા એસ્ટેટની કુલ સંપત્તિ ઘટાડવાના હેતુથી કરવામાં આવી રહ્યો છે. અમે વિદ્વાન એટર્ની-જનરલ સાથે સંમત છીએ કે જો અપીલકર્તાઓ તેમની દલીલમાં સાચા હોય, તો તેઓ આ વાંધાઓ ત્યારે ઉઠાવી શકે છે જો અને જ્યારે ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ હેઠળ નક્કી કરેલા ભાડાના આધારે કુલ સંપત્તિની ગણતરી કરવામાં આવે. જો જોગવાઈઓ રદબાતલ હોય, તો તેના અનુસંધાનમાં નક્કી કરવામાં આવેલા ભાડા કાયદેસર રીતે એસ્ટેટ્સ એબોલિશન એક્ટ હેઠળ એસ્ટેટના મૂલ્યાંકનનો આધાર ન બની શકે અને અપીલકર્તાઓ માટે ત્યારે એ કહેવું ખુબું હોઈ શકે કે એસ્ટેટ્સ એબોલિશન એક્ટની કલમ ૨૬ ના હેતુઓ માટે, અગાઉના વર્ષ માટે ચૂકવવાપાત્ર ભાડા એ મદ્રાસ એસ્ટેટ્સ લેન્ડ એક્ટ હેઠળ નક્કી કરેલા ભાડા હશે, જેમ કે તે ૧૯૪૭ પહેલાં સુધારા વિના ઊભું હતું. અપીલકર્તાઓ માટે વિદ્વાન વકીલ આખરે આ મુદ્દા પર એટર્ની-જનરલના મંતવ્યો સાથે સંમત થયા અને બંને પક્ષોની સંમતિથી અમે આ પ્રશ્નો ખુબા રાખવાનું નક્કી કર્યું. આ કેસોમાં તે નક્કી કરવામાં આવ્યા હોવાનું માનવામાં આવશે નહીં.

અપીલકર્તાઓની દલીલોનું બીજું મથાળું મિલકતની બે આઈટમ, એટલે કે,

મધ્યસ્થીની ઇમારતો અને ખાનગી જમીનો સાથે સંબંધિત છે, જે અન્ય હિતોની સાથે કાયદાની કલમ ૫ હેઠળ રાજ્યમાં નિહિત છે. વિવિધ વર્ગની ઇમારતોના સંબંધમાં કાયદામાં વિવિધ જોગવાઈઓ છે. પ્રથમ, મધ્યસ્થી દ્વારા રહેઠાણના હેતુઓ માટે અથવા વ્યવસાયિક અથવા વ્યાપારી હેતુઓ માટે ઉપયોગમાં લેવાતા રહેણાંક મકાનો તેની પાસે રાજ્ય હેઠળ ભાડૂઆત હોવાના આધારે જમીનો માટે રહે છે અને કાયદાની જોગવાઈઓ અનુસાર નક્કી કરવામાં આવે તેવા વાજબી અને સમાન ભાડા ચૂકવે છે. બીજા સ્થાને, એસ્ટેટના સંચાલન માટે અથવા ભાડાની વસૂલાત માટે અથવા એસ્ટેટના કર્મચારીઓ માટે ગેસ્ટ હાઉસ તરીકે અથવા વસ્તુના રૂપમાં ભાડા સંગ્રહવા માટે ગોડાઉન તરીકે મુખ્યત્વે ઓફિસ અથવા કચેરી તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતી ઇમારતો રાજ્યમાં નિહિત થાય છે અને માલિકને તેના સંદર્ભમાં વળતરની મંજૂરી આપવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત, કાયદામાં કેટલીક વિશેષ જોગવાઈઓ છે. ૧લી જાન્યુઆરી, ૧૯૪૬ પછી બાંધવામાં આવેલી અને રહેણાંક અથવા વેપારી હેતુઓ માટે ઉપયોગમાં લેવાતી ઇમારતો સંબંધિત, જેના સંદર્ભમાં તેના બાંધકામ અને ઉપયોગ અંગે બોના ફાઇડ (શુદ્ધબુદ્ધિ) નો પ્રશ્ન ઉભો થઈ શકે છે અને કલેક્ટર દ્વારા તપાસ કરવામાં આવી શકે છે. ૧લી જાન્યુઆરી, ૧૯૪૬ પહેલાં બાંધવામાં આવેલી ઇમારતોના સંદર્ભમાં પણ અલગ જોગવાઈઓ છે જે કાયદો અમલમાં આવ્યો તે સમયે મધ્યસ્થીના કબજામાં ન હતી. આ વર્ગના કેસોના સંબંધમાં ઉદ્ભવતા પ્રશ્નો હાઇકોર્ટ દ્વારા ખુલ્લા રાખવામાં આવ્યા છે અને અમે વર્તમાન અપીલોમાં તેમની સાથે સંબંધિત નથી. રહેણાંક અથવા વેપાર હેતુઓ માટે ઉપયોગમાં લેવાતી ઇમારતો

સંબંધિત કાયદાની જોગવાઈઓના સંબંધમાં અપીલકર્તાઓ દ્વારા કોઈ વાંધો લેવામાં આવ્યો નથી. તેમના વાંધાઓ માત્ર એસ્ટેટ અથવા ઓફિસ હેતુઓ માટે ઉપયોગમાં લેવાતી ઇમારત પૂરતા મર્યાદિત છે જે કાયદાની જોગવાઈઓ હેઠળ રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થાય છે.

આ જોગવાઈઓના સંબંધમાં, એવો આગ્રહ કરવામાં આવે છે કે જમીન પર બાંધવામાં આવેલી ઇમારતો આવશ્યકપણે ભારતીય કાયદા હેઠળ જમીનનો ભાગ બનતી નથી અને તેથી, ધારાસભાએ સંપાદનના હેતુઓ માટે તેમને એસ્ટેટના ભાગ રૂપે ગણવામાં ખોટું કર્યું હતું. આ દલીલ, અમને ડર છે, એક બિનજરૂરી મુદ્દો ઉભો કરે છે જેની સાથે અમે વર્તમાન કેસોમાં બિલકુલ સંબંધિત નથી. એવું માનીને કે ભારતમાં એવો કોઈ સંપૂર્ણ કાયદો નથી કે જમીન પર જે કંઈ પણ ચોંટાડવામાં આવે છે અથવા બનાવવામાં આવે છે તે તેનો એક ભાગ બની જાય છે અને તે જમીનની સમાન મિલકતના અધિકારોને આધીન છે, કાયદામાં એવું કંઈ નથી જે રાજ્યની ધારાસભાને એસ્ટેટ નાબૂદી યોજનાના ભાગ રૂપે એવી જોગવાઈ કરતા અટકાવે કે એસ્ટેટની હદમાં આવેલી અને પ્રાથમિક રીતે એસ્ટેટના સંચાલન અથવા વહીવટ માટે ઉપયોગમાં લેવાતી ઇમારતો એસ્ટેટના જ ભાગ રૂપે સરકારમાં નિહિત થશે. આ માત્ર એસ્ટેટના સંપાદનમાં સહાયક છે અને નાબૂદી યોજનાનો અભિન્ન ભાગ બનાવે છે. આ પ્રકારનું સંપાદન બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૧(૨) હેઠળ આવશે અને જો તે અનુચ્છેદની કલમ (જ) માં નિર્ધારિત શરતોનું પાલન કરવામાં આવે તો તે ચોક્કસપણે તે કલમ દ્વારા આપવામાં આવેલ રક્ષણને આકર્ષિત કરશે. કાયદાની કલમ ૨૬(૨)(iii) માં આ ઇમારતો માટે

વળતરની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે અને નિર્ધારિત રીતે નક્કી કરાયેલ આ ઇમારતોનું વાર્ષિક ભાડું એસ્ટેટની કુલ સંપત્તિની ગણતરી કરવા માટેના એક ઘટકની રચના કરે છે. અપીલકર્તાઓની દલીલ આખરે આ મુદ્દા પર આવીને અટકે છે કે ઇમારતોના વાર્ષિક મૂલ્યાંકનને તેની સંપૂર્ણતામાં એસ્ટેટની કુલ સંપત્તિના ભાગ રૂપે ગણવાની અસર અન્યાયી પરિણામો તરફ દોરી જાય છે, કારણ કે જો આ ઇમારતોને અલગ મિલકતો તરીકે ગણવામાં આવતી હોત, તો મધ્યસ્થીઓને કાયદામાં અપનાવવામાં આવેલી સ્લેબ સિસ્ટમ અનુસાર ઘણા ઊંચા સ્તરે વળતર મળી શક્યું હોત. આ વાંધાના, બે જવાબો આપી શકાય છે. પ્રથમ સ્થાને, જો આ ઇમારતો ખરેખર એસ્ટેટનો ભાગ છે, તો ચોક્કસપણે એસ્ટેટના ભાગો તરીકે જ તેનું મૂલ્યાંકન કરી શકાય છે. બીજા સ્થાને, જો ઇમારતોના સંપાદન માટે આપવામાં આવેલ વળતર ન્યાયી અને યોગ્ય ન હોય તો પણ, બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૧(જ) ની જોગવાઈ આવા સંપાદનનો સંપૂર્ણ જવાબ હશે.

માલિકની ખાનગી જમીનોના સંદર્ભમાં, અપીલકર્તાઓએ કામચલાઉ ભાડૂઆતોના કબજામાં રહેલી ખાનગી જમીનોને લાગુ પડે છે તે હદ સુધી કાયદાની જોગવાઈઓ સામે સખત વાંધો લીધો છે. કાયદામાં આ જમીનો માલિકના કબજામાં છે અને કામચલાઉ ભાડૂઆતો તેમાં ભોગવટાના અધિકારો મેળવી શકતા નથી, તેમ છતાં, કાયદા હેઠળ, એસ્ટેટના સંપાદન પર, રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થાય છે, એકમાત્ર અપવાદ નાના જમીનમાલિકોના કિસ્સામાં કરવામાં આવે છે જેઓ કોઈપણ ક્ષમતામાં ૩૩ એકરથી વધુ જમીન ધરાવતા

નથી. કાયદાની કલમ ૮(૧) કામચલાઉ ભાડૂઆતોને રાજ્ય સરકાર હેઠળ તેમના કબજામાં રહેલી જમીનો એ જ શરતો પર રાખવાનો અધિકાર આપે છે જે શરતો પર તેઓ માલિક હેઠળ રાખતા હતા. ઓરિસ્સા ટેનન્ટ્સ પ્રોટેક્શન એક્ટ હેઠળ, જે એક કામચલાઉ કાયદો છે, જમીનમાલિક તેની ખાનગી જમીનોના કબજામાં રહેલા આ કામચલાઉ ભાડૂઆતો પાસેથી કરાર આધારિત અથવા સ્પર્ધાત્મક ભાડું મેળવવા માટે હકદાર નથી અને ભાડું કુલ ઉપજના બે-પંચમાંશ પર નક્કી કરવામાં આવે છે. આ ઉપજના ભાડાના આધારે જ જેનો સમાવેશ કાયદાની કલમ ૨૬ હેઠળ એસ્ટેટની કુલ સંપત્તિની ગણતરીમાં થાય છે, જમીનમાલિકને કામચલાઉ ભાડૂઆતોના કબજામાં રહેલી ખાનગી જમીનોના સંદર્ભમાં વળતર મળે છે. અપીલકર્તાઓની મુખ્ય દલીલ એ છે કે જોકે આ જમીનોમાં મેલવારમ (melvaram) અને કુડીવારમ (kudivaram) બંને અધિકારો, એટલે કે માલિક તેમજ રૈયત બંનેના હિતો જમીનમાલિકમાં એકીકૃત છે, ઉપર દર્શાવેલ કાયદાની જોગવાઈઓએ કુડીવારમ અથવા ભાડૂઆતના અધિકાર માટે કોઈ વળતર આપ્યું નથી અને વાસ્તવમાં આ હિત કોઈપણ વળતર વિના જમ કરવામાં આવ્યું છે. અમારા મતે, આ કાયદામાં કરવામાં આવેલી વળતરની જોગવાઈઓ તરફ જોવાની ખોટી રીત છે. ઓરિસ્સા કાયદો, અન્ય રાજ્યોની વિધાનસભાઓ દ્વારા પસાર કરાયેલા સમાન કાયદાઓની જેમ, સમગ્ર એસ્ટેટની ચોખ્ખી આવકના આધારે વળતર ચૂકવવાની જોગવાઈ કરે છે. આ સિદ્ધાંત અપનાવવાનું એક પરિણામ, નિઃશંકપણે એ છે કે, મિલકતોના સંભવિત મૂલ્યોના સંદર્ભમાં કોઈ વળતર આપવામાં આવતું નથી; અને એસ્ટેટના એવા ભાગો કે જેમાંથી કોઈ આવક થતી

નથી તેને વ્યવહારિક રીતે અવગણવામાં આવ્યા છે. એમાં કોઈ શંકા નથી કે આ કાયદો હસ્તગત કરેલી મિલકતોની યોગ્ય અથવા બજાર કિંમત જેવું કંઈ આપતો નથી અને અપીલકર્તાઓ તેમની એ દલીલમાં સાચા હોઈ શકે છે કે આપવામાં આવેલ વળતર અપૂરતું અને અયોગ્ય છે; પરંતુ તે જોગવાઈઓની બંધારણીયતાને અસર કરતું નથી. પ્રથમ સ્થાને, બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૧(જ) ની જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને વળતરની અપૂર્ણતાનો કોઈ પ્રશ્ન ઉઠાવી શકાય નહીં અને એવું પણ સૂચવી શકાય નહીં કે ભાડાના આધારે વળતર ચૂકવવાનો નિયમ ચાટી III ની એન્ટ્રી જરૂર ની મર્યાદાની બહાર છે. રાજા સુરૈયા પાલ સિંહ વિ. ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી.(૧) માં આ કોર્ટના અગાઉના નિર્ણય દ્વારા આ મુદ્દો નક્કી કરવામાં આવ્યો છે અને તે આગળની ચર્ચા માટે ખુલ્લો નથી. શ્રી નરસારાજુ એ કહેવામાં સાચા નથી કે કામચલાઉ ભાડૂઆતોના કબજામાં રહેલી ખાનગી જમીનો માટેનું વળતર માત્ર આ મિલકતોમાં મકાનમાલિકના હિત માટે જ આપવામાં આવ્યું છે અને ભાડૂઆતના હિતના બદલામાં કંઈ આપવામાં આવ્યું નથી. આ જમીનોમાં માલિકનું સંપૂર્ણ હિત હસ્તગત કરવામાં આવ્યું છે અને સમગ્ર હિત માટે ચૂકવવાપાત્ર વળતર મિલકતની ચોખ્ખી આવકના આધારે આકારવામાં આવ્યું છે જે કામચલાઉ ભાડૂઆતો દ્વારા મકાનમાલિકને ચૂકવવાપાત્ર ઉપજના હિસ્સા દ્વારા રજૂ થાય છે. એ સાચું છે કે ઓરિસ્સા ટેનન્ટ્સ પ્રોટેક્શન એક્ટ એ એક કામચલાઉ કાયદો છે, પરંતુ તે ભવિષ્યમાં નવીનીકરણ કરવામાં આવે કે નહિ,

(૧) [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૧૦૫૬.

તેના દ્વારા નક્કી કરાયેલું ભાડું સંપાદનની તારીખે આ મિલકતોમાંથી મેળવી શકાય તેવી આવકના માપદંડ તરીકે જ લેવામાં આવ્યું છે.

શ્રી નરસારાજુ આગળ દલીલ કરે છે કે તેમના અસીલોને બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૧(જ) ના કારણસર આ ખાનગી જમીનોના સંબંધમાં વળતરની અપૂર્ણતાના આધારે કોઈ વાંધો ઉઠાવવાથી રોકવામાં આવ્યા નથી, કારણ કે તે અનુચ્છેદની જોગવાઈ વર્તમાન કેસની હકીકતોને આકર્ષિત કરતી નથી. એવું કહેવામાં આવે છે કે જ્યારે બંધારણ અમલમાં આવ્યું ત્યારે ઓરિસ્સા વિધાનસભા સમક્ષ પેન્ડિંગ રહેલા મૂળ એસ્ટેટ્સ એબોલિશન બિલમાં એવી કોઈ જોગવાઈ ન હતી કે કામચલાઉ ભાડૂઆતોના કબજામાં રહેલી માલિકની ખાનગી જમીનો પણ રાજ્યમાં નિહિત થશે. આ જોગવાઈ બાદમાં બિલની પ્રગતિ દરમિયાન અને નવું બંધારણ અમલમાં આવ્યા પછી સુધારા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી. તેથી, દલીલ કરવામાં આવે છે કે આ જોગવાઈ અનુચ્છેદ ૩૧(જ) દ્વારા સુરક્ષિત નથી. આ દલીલ અમને સ્પષ્ટપણે અસમર્થનીય લાગે છે. અનુચ્છેદ ૩૧(જ) નીચે મુજબ શબ્દબદ્ધ છે:-

"જો આ બંધારણના અમલ સમયે કોઈ રાજ્યની વિધાનસભામાં પેન્ડિંગ રહેલું કોઈ બિલ, આવી વિધાનસભા દ્વારા પસાર થયા પછી, રાષ્ટ્રપતિની વિચારણા માટે અનામત રાખવામાં આવ્યું હોય અને તેમની સંમતિ પ્રાપ્ત થઈ હોય, તો આ બંધારણમાં કંઈ પણ હોવા છતાં, આ રીતે સંમતિ આપવામાં આવેલ કાયદા પર કોઈપણ અદાલતમાં એવો પ્રશ્ન

ઉઠાવી શકાશે નહીં કે તે કલમ (૨) ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરે છે."

આમ સૌથી પહેલા એ જરૂરી છે કે બિલ, જે આજરો કાયદો બને છે, બંધારણ અમલમાં આવતી વખતે રાજ્ય વિધાનસભા સમક્ષ પેઝિંગ હોવું જોઈએ. તે બિલ વિધાનસભા દ્વારા પસાર થવું જોઈએ અને પછી રાષ્ટ્રપતિની સંમતિ પ્રાપ્ત થવી જોઈએ. તે કાયદો છે જેને રાષ્ટ્રપતિની સંમતિ આપવામાં આવી છે જે અનુચ્છેદ ૩૧ ની કલમ (૨) ની જોગવાઈઓનું પાલન ન કરવાના આધારે કોઈપણ હુમલાથી સુરક્ષિત છે. વિદ્વાન વકીલના તર્કની ભ્રામકતા એ ધારણામાં રહેલી છે કે કલમ ૩૧ ની કલમ (૪) ની જોગવાઈ આકર્ષિત થાય તે પહેલાં, બિલ તેના મૂળ સ્વરૂપમાં કોઈપણ ફેરફાર વિના પસાર થવું જોઈએ. કલમની ભાષામાં આવી ધારણા માટે કોઈ સમર્થન નથી. "આવી ધારાસભા દ્વારા પસાર કરાયેલ" શબ્દપ્રયોગનો અર્થ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૦૭ દ્વારા વિચારવામાં આવેલી સામાન્ય પ્રક્રિયા અનુસાર "સુધારાઓ સાથે અથવા તેના વિના પસાર કરાયેલ" હોવો જોઈએ. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે પ્રસ્તુત કેસમાં અનુચ્છેદ ૩૧(૪) ની તમામ આવશ્યકતાઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે અને પરિણામે તેના દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલ વળતર અપૂરતું છે તેવા આધાર પર કાયદા પર કોઈ વાંધો ઉઠાવવા માટે કોઈ અવકાશ નથી.

અપીલકર્તાઓની છેલ્લી દલીલ વળતરના નાણાં ચૂકવવાની રીત નક્કી કરતા કાયદાની જોગવાઈ સામે નિર્દેશિત છે. સંબંધિત કલમ કલમ ૩૭ છે અને તે ૩૦ વાર્ષિક સમાન હતાઓમાં વ્યાજ સાથે વળતર ચૂકવવાની જોગવાઈ કરે છે અને

રાજ્ય માટે મુદત પૂરી થતા પહેલાં કોઈપણ સમયે સંપૂર્ણ ચૂકવણી કરવાનો વિકલ્પ ખુલ્લો રાખે છે. આ જોગવાઈની માન્યતાને એ આધાર પર પડકારવામાં આવી છે કે તે કલરેબલ લેજિસ્લેશન (છદ્મ કાયદો) નો એક ભાગ છે જે ઉપર જણાવેલ બિહાર કેસમાં આ કોર્ટની બહુમતી દ્વારા નિર્ધારિત સિદ્ધાંતની મર્યાદામાં આવે છે. વિદ્વાન વકીલની આ દલીલની પ્રશંસા કરવી મુશ્કેલ છે. કાયદાની કલમ ૩૭ હસ્તગત કરેલી મિલકતો માટે વળતર આપવાના ફોર્મ અને રીત અંગેની કાયદાકીય જોગવાઈ ધરાવે છે અને તે રીતે તે બંધારણની અનુસૂચિ VII ની ચાદી III ની એન્ટ્રી ૪૨ ની સ્પષ્ટ ભાષામાં આવે છે. તે કોઈ એવી વસ્તુ પરનો કાયદો નથી જે અસ્તિત્વમાં નથી અથવા હકીકતો સાથે અસંબંધિત છે. વિદ્વાન વકીલ સૂચવે છે તેમ કલમ ૩૭ જે જોગવાઈ કરે છે, તે વળતર આપવાનું નથી પરંતુ વળતરના અધિકારને નકારવાનું છે તેવો ગંભીરતાપૂર્વક દાવો કરી શકાતો નથી. આ દલીલમાં કોઈ દમ નથી અને અમે તેને નકારી કાઢવામાં જરાય સંકોચ અનુભવતા નથી. પરિણામ એ છે કે અપીલકર્તાઓ માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા તમામ મુદ્દાઓ નિષ્ફળ જાય છે અને અપીલો ફગાવી દેવામાં આવે છે. આ કેસોમાં સામેલ કેટલાક મહત્વના બંધારણીય પ્રશ્નો કે જે સ્પષ્ટ કરવા જરૂરી હતા તે ધ્યાનમાં રાખીને, અમે નિર્દેશ આપીએ છીએ કે દરેક પક્ષકારે આ અપીલોમાં પોતાનો ખર્ચ જાતે ભોગવવો જોઈએ.

અપીલો ફગાવી દેવામાં આવી.

સિવિલ અપીલ નં. ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૫ અને ૭૬ માં અપીલકર્તા માટે
એજન્ટ: એમ. એસ. કે. શાસ્ત્રી.

સિવિલ અપીલ નં. ૭૪ માં અપીલકર્તા માટે એજન્ટ: આર. સી. પ્રસાદ.

સામાવાળા માટે એજન્ટ: જી. એચ. રાજાધ્યક્ષ.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====